

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Vstupní analýza

Vzdálené dílčí podpory,

- Benešov nad Černou,
- Kaplice,
- Velešín

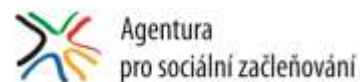
Luboš Sál, Zuzana Korecká, Petr Charvát

Prosinec 2020

Text neprošel jazykovou korekturou

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Agentura
pro sociální začleňování

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost v rámci projektu „Systémové zajištění sociálního začleňování“, registrační číslo projektu: CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_030/0000605

Obsah:

1. Manažerské shrnutí	4
2. Seznam zkratk	8
3. Cíle vstupní analýzy.....	9
4. Standardy výzkumné práce ASZ.....	10
4.1. Sociální vyloučení.....	11
5. Metodologie a zdroje dat.....	12
5.1. Respondenti, přehled rozhovorů	13
5.2. Dotazníkové šetření	13
6. Mediální analýza tématu sociálního vyloučení v Kaplici a Benešově nad Černou	14
7. Sociálně vyloučené lokality na Kaplicku	16
7.1. Bydlení v SVL na Kaplicku.....	18
7.1.1. Benešov nad Černou.....	19
7.1.2. Velešín	28
(Žlutý) dům čp. 296	32
(Šedivý) dům čp. 673	35
7.1.3. Kaplice	37
7.2. Substandardní bydlení v okolí výše jmenovaných obcí	46
7.2.1. Kaplice – nádraží	46
7.2.2. Větřní	48
8. Bezpečnost a bezpečnostní klima ve zkoumaných obcích	51
8.1.1. Benešov nad Černou.....	53
8.1.2. Velešín	56
8.1.3. Kaplice	58
9. Ne/Zaměstnanost a nepojistné sociální dávky – Kaplicko.....	60
10. Migrace osob ohrožených sociálním vyloučením	63
10.1. Migrační trajektorie obyvatel sledovaných objektů.....	65
10.1.1. Benešov – objekt 353	65
10.1.2. Velešín Žlutý – objekt 296.....	67
10.1.3. Velešín Šedivý – objekt 673.....	70
11. Síť sociálních a zdravotních služeb v regionu a problematika nedostatečného pokrytí potřeb cílových skupin	72
12. Závěr	76

14.	Příloha – Nepojistné dávky a uchazeči o zaměstnání (červen, červenec 2020) ..80
14.1.	Benešov nad Černou.....80
14.2.	Velešín81
14.3.	Kaplice82

Seznam obrazových příloh:

Obrázek 1	Obce, které vstoupily do spolupráce s Agenturou pro sociální začleňování (červeně podtrženy) – zdroj: mapy.cz (staženo 13. 10. 2020)	16
Obrázek 2	SVL v Benešově nad Černou – zdroj: mapy.cz (staženo 13.10.2020).....	19
Obrázek 3	Objekt 353, ještě označený jako ubytovna - stav v červenci 2011 - zdroj mapy.cz (staženo 14.10. 2020).....	20
Obrázek 4	Objekt 353, již s cedulí „nájemní dům“ - současný stav (foto vlastní – září 2020)	21
Obrázek 5	horní chodba (foto vlastní)	22
Obrázek 6	spodní chodba (foto vlastní)	22
Obrázek 7	Objekt 353 - ukázka velikosti objektu – (foto A.Duffek – září 2020).....	23
Obrázek 8	společné sprchy (foto vlastní).....	24
Obrázek 9	jedna ze společných toalet (foto vlastní).....	24
Obrázek 10	jedna ze společných kuchyní (foto vlastní)	25
Obrázek 11	Graf spokojenosti na ubytovně v Benešově	26
Obrázek 12	SVL ve Velešíně – zdroj: mapy.cz (staženo 13.10.2020)	28
Obrázek 13	Domy 296 a 673 – foto vlastní.....	29
Obrázek 14	pravidla v domě (foto vlastní)	30
Obrázek 15	Velešín žlutý společné prostory	32
Obrázek 16	Velešín žlutý - společné prostory	32
Obrázek 17	Graf spokojenosti s bydlením – 296. žlutý	33
Obrázek 18	interiér spol. prostor – 673 šedivý	35
Obrázek 19	interiér společných prostor – 673 šedivý	35
Obrázek 20	Graf spokojenosti s bydlením – Strahovská 673. šedivý.....	36
Obrázek 21	SVL v Kaplici – zdroj: mapy.cz (staženo 13.10.2020).....	37
Obrázek 22	Českokobudějovická 268 - zdroj: mapy.cz (staženo 10.10.2020).....	38
Obrázek 23	Ubytovna Bělídlo 669 - zdroj: mapy.cz (staženo 10.10.2020).....	39
Obrázek 24	Ubytovna města Kaplice – zdroj: googlemaps.com (staženo 11.10.2020).....	40
Obrázek 25	Ubytovna SNP 303 - zdroj: googlemaps.com (staženo 11.10.2020).....	41
Obrázek 26	Ubytovna Kaplice - zdroj:googlemaps.com (staženo 10.10.2020)	42
Obrázek 27	Objekt ve vlastnictví vietnamského majitele- zdroj: googlemaps.com (staženo 11.10.2020)	43
Obrázek 28	Druhá ubytovna města Kaplice	44
Obrázek 29	SVL Mostky 27 – zdroj: mapy.cz (staženo 15.10.2020).....	45
Obrázek 30	SVL v Kaplici– zdroj: mapy.cz (staženo 15.10.2020).....	46
Obrázek 31	Ubytovna Galaxy Energy - zdroj: mapy.cz (staženo 12.10.2020).....	46
Obrázek 32	dům čp. 12 zdroj: mapy.cz (staženo 15.10.2020)	47
Obrázek 33	Větrní: Papírenská 185 (Společňák) zdroj: mapy.cz (staženo 17.10.2020).....	48
Obrázek 34	Větrní: Papírenská 185 (Společňák) - společné prostory chodby	49

Obrázek 35 - Větrní - ulice Rožmberská (foto vlastní).....	50
Obrázek 36 – aktéry rozhovorů nejčastěji jmenované obce ve vztahu k sociálnímu vyloučení na Kaplicku.....	63
Obrázek 37 - místa předchozích bydlíš' obyvatel "Titaniku"	65

1. Manažerské shrnutí

Cílem výzkumu bylo na základě rozhovorů, dotazníkového šetření, pozorování a analýzy datových souborů zmapovat situaci obyvatel objektů s vyšší koncentrací osob ohrožených sociálním vyloučením na území zkoumaných obcí a v jejich okolí.

Výzkumná zpráva obsahuje **teoretická východiska, základní terminologii, metodologii a mediální analýzu sociálního vyloučení** ve sledovaném území. Stěžejní je kapitola **Sociální vyloučení na Kaplicku**, kde jsou jednotlivé obce popsány z hlediska přítomnosti objektů s vysokou koncentrací osob ohrožených sociálním vyloučením, doplněná pro kontext kapitolou o substandardním bydlení v regionu. Dalším tématem, jímž se zpráva zabývá, je **bezpečnost a bezpečnostní klima v obcích**. Pozornost je věnována rovněž následujícím oblastem: **ne/zaměstnanost, nepojistné sociální dávky, zadluženost, migrace osob ohrožených sociálním vyloučením, síť sociálních služeb v regionu a problematika nedostatečného pokrytí potřeb cílových skupin**.

Výzkum je založen na 11 zaznamenaných polostrukturovaných rozhovorech s institucionálními aktéry, 4 polostrukturovaných zaznamenaných rozhovorech s obyvateli lokalit, 15 neformálních rozhovorech s obyvateli lokalit a přibližně 9 rozhovorech s běžnými obyvateli Kaplicka, dále na 20 polostrukturovaných i neformálních rozhovorech s obyvateli sociálně vyloučených lokalit. Zjištění výzkumu vychází také z dotazníkového šetření, kterého se celkem zúčastnilo 40 obyvatel zkoumaných lokalit.

Kapitola **Bydlení v SVL na Kaplicku** představuje typy substandardního bydlení, které se na Kaplicku nacházejí. Na území obce **Benešov nad Černou**, se jedná zejména o **objekt** s číslem popisným **353**, též známý jako Titanik. Jde o objekt, jehož vlastníkem se zaměřuje na ubytování sociálně vyloučených obyvatel, nízkopříjmových osob, seniorů či hendikepovaných lidí. V případě **Velešína** se jedná o dvě budovy na ulici **Strahovská** s čísly popisnými **296** a **673**, které jsou v dobrém stavu a s přísným provozním řádem, přesto i zde je možné mluvit kvůli významnému množství příjemců sociálních dávek a osobám s různými hendikepy o potenciálně vyloučené lokalitě. Na území **Kaplice** se nachází zhruba 8 ubytoven s různými majiteli a různorodou klientelou. Minimálně dvě z nich (se stejným majitelem) cílí na sociálně vyloučené osoby, jedna s podobným záměrem má jiné majitele a leží v části obce s názvem Mostky. Jedna ubytovna je v majetku města. Další dvě se zaměřují především na klienty z řad zahraničních dělníků pracujících na Kaplicku. V jednom z objektů jsou údajně ubytováni zahraniční dělníci a sociálně vyloučení - pokud jsou schopni hradit nájem.

Z okolních obcí bylo provedeno šetření v **Kaplici-Nádraží**, v **Mostkách**¹ a ve **Větrní**, kde byly rovněž rozpoznány sociálně vyloučené lokality či lokality sociálním vyloučením ohrožené.

Z hlediska problematiky **bezpečnosti a bezpečnostního klimatu** rezonovalo v rozhovorech s obyvateli **Benešova nad Černou** hlavně téma osob žijících v objektu 353. Tyto osoby údajně narušují občanské soužití tím, že navzdory vyhlášce konzumují alkohol na veřejnosti a opakovaně se dopouštějí i dalších (byť spíše drobných) deliktů. Z výpovědí obyvatel objektu 353 vyplynulo, že někteří z nich se rovněž cítí ohroženi některými z ostatních spoluobyvatelů. Nejedná se totiž o homogenní skupinu, naopak struktura ubytovaných osob je různorodá. V případě **Velešína** nebyla situace vůči obyvatelům lokality ani mezi nimi takto vyhocená, zejména kvůli přísným pravidlům nastavených majitelem objektů, která mohou být vnímána jako překračující hranice práv ze strany vlastníka vůči ubytovaným osobám. Dále lze zmínit „zapouzdření“ lokality do sebe, které je také projevem sociálního vyloučení, respektive separace, i když obyvatelé mluví o „Strahovské“ jako o „nejlepší ubytovně v Jižních Čechách“. V případě **Kaplice** byly nejčastěji tématem ubytovny a jejich obyvatelé, kterými jsou hlavně zahraniční dělníci. Ti hrají občasnou roli v místní drobné kriminalitě (např. krádeže či rvačky), což snižuje pocit bezpečí ostatním občanům, leč dle vyjádření zástupců PČR a MP se nejedná o významnou výchylku v bezpečnosti.

Podíl nezaměstnaných se na Kaplicku v srpnu 2020 pohyboval okolo 3,3 %, což vůči stavu ČR 3,8 % značí průměrně spíše lepší situaci. Ve srovnání s Jihočeským krajem, který měl

¹ Část obce Kaplice

podíl nezaměstnanosti 2,8 %, je situace mírně horší. **Příjemci sociálních dávek** byli v srpnu 2020 v Benešově nad Černou koncentrováni převážně v objektu 353 a ve Velešíně v objektech na ulici Strahovská. V Kaplici byly vyšší koncentrace příjemců dávek zaznamenány v ulicích Bělídlo, Českobudějovická a Generála Fanty. Ve výzkumu tak z hlediska koncentrace příjemců sociálních dávek nebyla opomenuta žádná významná lokalita na Kaplicku.

Ohledně **zadluženosti**² ve zkoumaných obcích³ lze říci, že mezi lety 2017 a 2019 mírně poklesl relativní počet osob v exekuci (2017 – 12 %, 2019 – 11,4 %), ale vzrostl absolutní počet exekucí (2017 – 6739, 2019 – 6853) a tím i průměrný počet exekucí, přepočtený na počet obyvatel (2017 – 5,4, 2019 – 6,3). Na jednu stranu tedy došlo ke snížení počtu osob v exekuci (2017 – 1168, 2019 – 1049), zároveň však vzrostl počet exekucí - zvýšil se tedy počet osob s vícečetnými exekucemi. Problém exekucí se ve zkoumaných obcích sice týká o něco méně lidí než dříve, jejich předlužení je ale výraznější.

Data týkající se **migrace** obyvatel zkoumaných objektů v Benešově nad Černou a ve Velešíně byla získána prostřednictvím rozhovorů, jež byly následně doplněny dotazníkovým šetřením. Z šetření vyplynulo, že se tito lidé do Benešova nad Černou dostávají zejména z malých obcí okresu Český Krumlov. Jinak tomu bylo pouze u osob, které uvedly, že předtím žily v zahraničí (Německo, Vietnam). V případě Velešína přišly některé osoby i z jiných částí ČR, i zde však významně převažovaly obce Jihočeského kraje.

Kapitola **Sít' sociálních a zdravotních služeb v regionu a problematika nedostatečného pokrytí potřeb cílových skupin** přináší základní přehled o poskytovatelích těchto služeb na Kaplicku. Z této kapitoly opět vychází, jako zásadní, problematika bydlení, kdy na Kaplicku problémy se získáním standardního bydlení nejčastěji řeší sólo rodiče s dětmi, romské rodiny, nízkopříjmové rodiny s více dětmi, senioři, lidé s hendikepou jako je onemocnění, závislost na návykových látkách⁴, psychiatrická diagnóza a podobně. Často se jedná o osoby, u nichž se uvedené charakteristiky pojí ještě s nízkými příjmy a omezeným sociálním kapitálem, takže pro ně není téměř možné zajistit si bydlení na běžném trhu s byty, ale ani v sociálních či zdravotnických pobytových zařízeních.

² Data z mapaekekuci.cz (staženo 10.11.2020) - Projekt mapy exekucí je ze strany Exekutorské komory, nověji ze strany Hospodářské komory zpochybňován. Z pohledu komor je základním problémem dostupnost a transparentnost dat, která jsou odvislá od několika proměnných, mezi nimiž figurují vedení evidence exekucí, trvalé bydliště osob nebo evidence počtu obyvatel. Pokud budeme počítat s odchylkou mapy exekucí v rozsahu 5-10% počtu exekucí a osob, situace zůstává i nadále velmi vážnou. Předlužení a exekuce jsou problém s vážnými socioekonomickými dopady a je důležité o metodologii vyhodnocení dat diskutovat, ovšem netransparentní přístup exekutorské komory k řešení tohoto problému nepřispívá.

³ Kaplice, Benešov nad Černou, Velešín

⁴ Nejčastěji na alkoholu.

V závěrečné kapitole jsou zopakována zásadní zjištění výzkumu: přehled nejzranitelnějších skupin obyvatel Kaplicka, upozornění na mezery v systému péče, respektive na nedostatky stávajícího systému, který umožňuje profitování obchodníků s chudobou a poukázání na možnosti řešení například prostřednictvím podpory vzniku sociálního bydlení či pobytových služeb pro specifické cílové skupiny (nesoběstačné osoby, vícečlenné rodiny), které nynějším systémem propadají do ubytoven. Zároveň je zde zmíněna potřeba lepší koordinace a dostatečného financování sociálních služeb, prováděných odborníky. Součástí závěru je i výzva k tomu, že se nelze spokojit se současným stavem jako s „nejmenším z možných zel“, ale hledat cesty, jak docílit co nejhumnějšího a zároveň ekonomicky efektivního modelu, jenž je schopen se úspěšně postarat i o osoby, které přesně neodpovídají cílovým skupinám poskytovaných služeb a jako takovým se jim nedostává potřebné podpory.

2. Seznam zkratk

APK:	Asistent prevence kriminality
ASZ:	Agentura pro sociální začleňování (v textu také: Agentura), Odbor (Agentura) pro sociální začleňování MMR ČR
NNO:	Nestátní (nevládní) nezisková organizace
MOP:	Dávka pomoci v hmotné nouzi (mimořádná okamžitá pomoc)
MP:	Městská policie
MPSV:	Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
OOP:	Opatření obecné povahy
ORP:	Obec s rozšířenou působností
OSPOD:	Orgán sociálně právní ochrany dětí
PČR:	Policie České republiky
SAS:	Sociálně aktivizační služba/y pro rodiny s dětmi nebo pro seniory a osoby se zdravotním postižením
SPSZ:	Strategický plán sociálního začleňování
SV:	Sociální vyloučení
SVL:	Sociálně vyloučená lokalita
VDP:	Vzdálená dílčí podpora
UoZ:	Uchazeč/i o zaměstnání
ÚP:	Úřad práce České republiky

3. Cíle vstupní analýzy

Následující text předkládá výsledky výzkumu realizovaného Agenturou pro sociální začleňování (ASZ), která je jedním z odborů Ministerstva pro místní rozvoj České Republiky, v období od srpna do září 2020. Hlavním cílem této vstupní analýzy je zmapování situace obyvatel sociálně vyloučených lokalit nebo lokalit sociálním vyloučením ohrožených, nacházejících se na Kapličku.

Zásadní pozornost je upřena na identifikaci a popis sociálně vyloučených lokalit, na popis situace jejich obyvatel, na typ sociálního vyloučení, a na původ a mechanismy jeho vzniku ve sledovaných obcích. Dále se analýza věnuje přesnějšímu definování cílových skupin intervence ASZ a identifikaci problémů a potřeb cílových skupin primárně v oblastech bydlení, bezpečnosti, zaměstnanosti, sociálních služeb a zdraví.

Vstupní analýza slouží jako základní informační materiál pro efektivní spolupráci ASZ, zapojených obcí a dalších aktérů sdružených v lokálním partnerství. Je analytickým podkladem pro plánování a pro tvorbu strategických dokumentů. Zároveň bude tento výstup využit jako materiál pro další analytickou práci ASZ a pro evaluaci výsledků její činnosti.

4. Standardy výzkumné práce ASZ

Výzkumníci Agentury pro sociální začleňování (ASZ) ctí obecně uznávané standardy kvality a etiky výzkumné práce. Mezi tyto standardy kvality patří především dodržování zásady validity a reliability dat. Validity (platnosti) dat je v ASZ dosahováno longitudinálním šetřením na místě, pečlivým výběrem (rekrutací) respondentů, užitím vhodných nástrojů výzkumu (scénáře rozhovoru, karty checklistů a indikátorů sociálního vyloučení, příp. výzkumnického deníku) i za pomoci přímých citací.

Pro zajištění validity dat výzkumníci v ASZ při své práci využívají tzv. metodu triangulace zdrojů, kdy závěry z terénního šetření vycházejí z kombinace min. 3 zdrojů zjištění informací. Práce výzkumníků ASZ je dále založena i na triangulaci výzkumných metod. Mezi standardní použité metody v ASZ tak patří zúčastněné/nezúčastněné pozorování, polostrukturované rozhovory, sekundární analýza získaných dat včetně statistických dat (deskresearch), skupinové rozhovory (FG), příp. dotazníková šetření. Výzkumníci využívají i tzv. triangulaci zjištění v časové ose, tj. ověřují získaná data v rozličných etapách výzkumu.

Reliability (spolehlivosti) dat dosahují výzkumníci v ASZ standardizovaným postupem analýzy dat od jasně stanovených oblastí dotazování (scénáře rozhovorů), vyhotovením přepisů rozhovorů až po kódování sebraných dat (tzv. clustering). Při kódování výzkumníci ASZ redukuje velké množství získaných dat do menších počtů analytických jednotek (clusterů) na základě souvislostí (podobnosti či odlišnosti). Se sběrem a s analýzou dat končí výzkumníci v ASZ v momentě tzv. nasycení (saturace) dat. Nasycením se chápe jev, kdy již nepřicházejí nové informace či poznatky z terénu, naopak se objevují stále stejné vzorce a kategorie.

Při své práci se výzkumníci ASZ řídí Etickým kodexem výzkumníků Agentury pro sociální začleňování, který ukotvuje mimo jiné práci s citlivými daty či nestrannost vůči subjektům v terénu. Ve zprávách o výsledcích výzkumníci v ASZ jasně rozlišují mezi poznatky zjištěnými od respondentů, svou interpretací těchto poznatků a jakýmkoliv doporučeními na nich založenými. Použití tohoto kodexu mj. znamená, že v šetření není narušeno soukromí a důstojnost respondentů, respondenti byli vždy informováni o smyslu výzkumu a v případě nahrávání požádáni o jeho svolení. Samozřejmostí je i zaručená anonymita dotazovaných respondentů.

4.1. Sociální vyloučení

Pod pojmem sociální vyloučení chápeme proces exkluze lidí nebo skupin lidí na okraj společnosti, do chudoby a izolace. Tento způsob vyloučení se projevuje na různých úrovních, např. sociální, prostorové, ekonomické či symbolické. Sociálně vyloučení se nacházejí v situaci, kdy mají sníženou míru přístupu ke zdrojům běžně dostupným většině obyvatel, zároveň s tím se snižuje jejich schopnost udržovat sociální kontakty s obyvateli mimo situaci sociálního vyloučení a možnosti participace na organizaci sociálního života a účasti v rozhodování.

Sociální vyloučení se vyznačuje různými charakteristikami, které se v různých lokalitách vyskytují s různou intenzitou. Společná všem lokalitám a jejich obyvatelům je však skutečnost, že se potýkají s několika zásadními existenčními problémy zároveň, a tudíž jejich řešení, které by směřovalo k vymanění se ze stavu sociální exkluze, je natolik obtížné, že je pro sociálně vyloučeného takřka nedosažitelné bez vnější pomoci. Základními indikátory sociálního vyloučení je materiální chudoba, dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na dávkách v hmotné nouzi, nízká kvalita a nejistota v bydlení, ztížený přístup ke kvalitnímu společnému vzdělávání, vysoká míra zadlužení, výskyt rizikového chování a kriminality a vysoká míra migrace. Jednotlivé ukazatele samy o sobě sociální vyloučení nezakládají. Je to teprve jejich **kombinace**, která zasaženým jedincům či rodinám brání v integraci či plnohodnotném životě a na různých úrovních je vylučuje ze společnosti.

Každý z uvedených aspektů sociálního vyloučení může být v různých lokalitách a u různých jejich obyvatel zastoupen v jiné míře. Kombinace intenzity přítomnosti těchto jevů pak vytváří charakter jednotlivých lokalit, které se stejně jako lokální kontext mnohdy výrazně liší. Pokud dochází k vyšší koncentraci osob s kombinací několika nebo všech výše zmíněných ukazatelů, hovoříme o sociálně vyloučené lokalitě. **Sociálně vyloučené lokality obvykle vznikají** působením systémových aktérů či tržních mechanismů. Při jejich vzniku lze sledovat vnější příčiny tohoto procesu, jako jsou schvalované zákony, postoje institucí, tržní mechanismy a stanoviska zbytku společnosti i faktory vnitřní, mezi které se řadí životní styl samotných sociálně vyloučených, všechny tyto faktory se často mezigeneračně reprodukuje. Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita. V českém kontextu se pak jedná převážně o etnicitu romskou.

5. Metodologie a zdroje dat

Sběr dat probíhal od srpna do září 2020. Při výzkumu bylo použito kombinace kvantitativních a kvalitativních metod (mixed methods), kdy jsou analyzována získaná kvantitativní a kvalitativní data společně. Další z metod uplatněných v případě šetření na Kaplicku, byl i tzv. desk research, tedy sekundární analýza dostupných zdrojů. Tato metoda spočívá v získávání a následné analýze dat od institucí jako jsou např. Úřad práce, místní samosprávy, Městská policie, PČR nebo NNO. S vytipovanými institucionálními aktéry byly realizovány zaznamenávané polostrukturované rozhovory. Rozhovory byly provedeny i s obyvateli ubytovacích zařízení s vyšší koncentrací osob ohrožených sociálním vyloučením, na něž byl výzkum zaměřen především. Kontaktováni byli i vlastníci a pracovníci ubytoven. Jednotliví aktéři byli vybíráni na základě vztahu ke klíčovým institucím, zkoumaným lokalitám a vztahu k definovaným tématům vstupní analýzy. Z již provedených rozhovorů byli tipováni další potenciální respondenti (snowball method). Rozhovory cílily na zjištění předem stanovených výzkumných okruhů, jejichž význam se měnil dle relevance a obsahu již zaznamenaných výpovědí. Komplementární metodou celého výzkumného šetření bylo pozorování. Polostrukturované rozhovory byly zpracovány pomocí metody otevřeného kódování. **Citace uvedené v tomto textu reprezentují typické, opakující se výpovědi, popis skutečností, postojů a názorů, potvrzené z více různých zdrojů, od více respondentů.**

5.1. Respondenti, přehled rozhovorů

Rozhovory byly vedeny jednak s představiteli obecních úřadů Benešova nad Černou, Kaplice a Velešína, s pracovníky neziskových organizací a sociálních služeb, Úřadu práce ČR, a se zástupci PČR a MP. Dále s obyvateli sociálně vyloučených lokalit (ubytoven), a také s některými z obyvatel výše zmíněných obcí, kteří v bezprostředním okolí těchto lokalit žijí. Celkem bylo realizováno 11 zaznamenaných polostrukturovaných rozhovorů se zástupci institucí, 4 polostrukturované zaznamenané rozhovory s obyvateli lokalit, minimálně 15 neformálních, ale informativních rozhovorů s obyvateli lokalit a přibližně 9 rozhovorů s běžnými obyvateli Kaplicka. Zkoumané jevy byly analyzovány až do tzv. saturace dat, kdy se zjištění opakují. Pokud při rozhovorech nedocházelo k objevování nových významových kategorií, byla témata považována za nasycená.

Tabulka 1: Přehled realizovaných rozhovorů

Instituce/pozice	Počet rozhovorů
Představitelé obecních úřadů	3 polostrukturované rozhovory
Zástupci ÚP ČR	2 polostrukturované + neformální rozhovory
Zástupci PČR a MP	3 polostrukturované rozhovory
NNO a sociální služby	3 polostrukturované rozhovory
Běžní obyvatelé Kaplicka	Přibližně 9 neformálních informativních rozhovorů
Obyvatelé lokalit s vyšším podílem sociálně vyloučených, sociálně vyloučené lokality	4 zaznamenané strukturované rozhovory + 15 polostrukturovaných i neformálních rozhovorů (alokace dle jednotlivých lokalit) + 2 dotazníková šetření

5.2. Dotazníkové šetření

V září 2020 proběhlo dotazníkové šetření mezi obyvateli objektu v Benešově nad Černou a obyvateli objektů ve Velešíně na ulici Strahovská. Dotazník měl 25 otázek, včetně dotazu na věk, gender, následovaly otázky na dobu pobytu na daném místě, na formu smlouvy či spokojenost s bydlením. Vyplnění dotazníku (během rozhovoru s výzkumníky) trvalo cca 5 minut. Ve Velešíně na všechny jeho otázky odpovědělo 23 respondentů, v Benešově nad Černou to bylo 17 respondentů. Výsledky dotazníkového šetření jsou rozepsány v jednotlivých kapitolách.

6. Mediální analýza tématu sociálního vyloučení v Kaplici a Benešově nad Černou

K nejvíce akcentovaným tématům ve sledovaných obcích patří zejména **otázky sociálně vyloučených lokalit a bezpečnosti**⁵. V analyzovaných mediálních výstupech z let 2017 – 2020, byly z této oblasti zastoupeny především odkazy na ubytovny a jejich obyvatele. Okolí města Kaplice, je (podle uvedených článků) díky své situovanosti blízko hranic s Rakouskem atraktivní pro mnohé výrobní firmy, které kvůli přezaměstnanosti na domácím trhu řešily svou personální situaci **zahraničními pracovníky**. Jejich přítomnost pak vedla k rozvoji sekundárního trhu levného bydlení - legálních i nelegálních ubytoven (prachaticky.denik.cz 3/7/2017). Článek z července 2017 (Lidové noviny 11/7/2017 str. 02), popisuje postupný vznik ghatt způsobený migrací různých sociálně znevýhodněných skupin obyvatel do stejných lokalit. Nejčastějším typem bydlení v těchto lokalitách pak bývají **ubytovny**. Text článku uvádí výsledky tzv. Gabalovy zprávy⁶ o sociálním vyloučení, kdy je mezi 143 sledovanými obcemi uvedena i Kaplice, se 4 sociálně vyloučenými lokalitami a až 200 obyvateli. Lidové noviny uvádějí Kaplici jako jednu z obcí s výskytem sociálně vyloučených lokalit i v roce 2018 (4/5/2018 str. 4). Článek upozorňuje na meziroční nárůst obyvatel ohrožených ztrátou bydlení, díky plošnému růstu cen pronájmů nemovitostí a věnuje se roli obcí při poskytování sociálního bydlení a rizikům vzniku nových ghatt. Mladá fronta DNES (4/11/2019 str. 13) popisuje **přesun sociálně slabých občanů právě do ubytoven**, provozovaných soukromými subjekty. Jako příklad je zde uvedena ubytovna v obci Větrní. Samotné bydlení v těchto zařízeních má dle uvedeného článku dynamický průběh, Majitelé motivovaní především ziskem, se např. při změně možnosti vyplácení doplatků na bydlení, přeorientují na jinou klientelu – třeba na pracovníky ze zahraničí. Sociálně slabí obyvatelé jsou pak nuceni se přestěhovat do jiných podobných zařízení v okolí. Na území kraje, je dle uvedeného článku 38 sociálně vyloučených míst s přibližně 3000 obyvateli (také v iDNES.cz 4/11/2019 str. 00).

Mediální odkazy na **ubytovnu v Benešově nad Černou** se objevily v únoru 2018 (ČRo České Budějovice 17:00 15/2/2018 a ČRo - cb.cz 16/2/2018). Jednalo se o debatu mezi vedením obce a majitelkou zdejší ubytovny ohledně rušení nočního klidu, potyčkám a nepořádku ze strany obyvatel ubytovny v centru obce. Majitelka ubytovny v debatě jakákoliv pochybení ze své strany popírá, vedení obce naopak upozorňuje na problémy spojené s bydlením

⁵ Text byl zpracován za pomoci monitorovacího softwaru Newton Media, prohledávající mediální zprávy z let 2017 – 2020. Pro vyhledávání byla použita slova a spojení týkající se témat sociálního vyloučení, bezpečnosti, nebo sociálních služeb. V textu jsou použity odkazy z následujících médií: prachaticky.denik.cz, Lidové noviny, Mladá fronta DNES, iDNES.cz, ČRo České Budějovice, ČRo – cb.cz, Českokrumlovský deník, ceskokrumlovsky.denik.cz, pozary.cz.

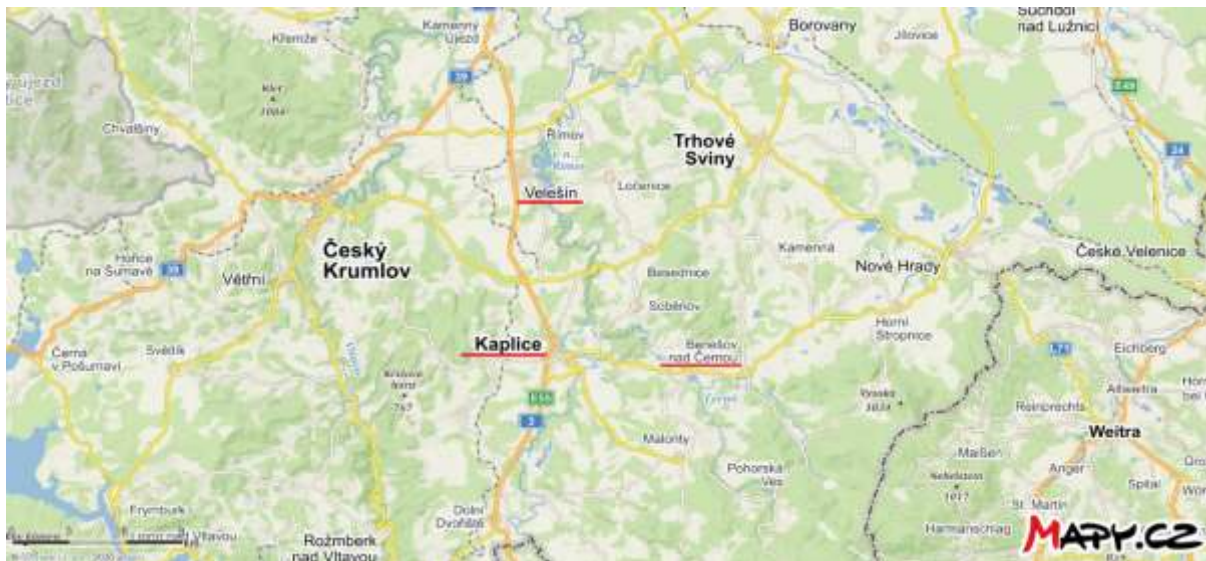
⁶ČADA, K. (et al.) 2015. *Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR* [online]. Praha: GAC spol. s ro . <https://www.esfcr.cz/mapa-svl-2015/www/index.html>

sociálně slabých obyvatel v soukromých ubytovnách. Na obyvatele ubytovny, si (dle článku) u vedení obce v souvislosti hlukem a nepořádkem na náměstí, stěžují i někteří z místních obyvatel. Článek uvádí tvrzení některých místních občanů, podle nichž jsou **v ubytovně zhoršené hygienické podmínky**, špína, nepořádek a plíseň na zdech. Majitelka ubytovny argumentuje tím, že někteří ubytovaní mají zhoršené hygienické návyky. Odkaz na výše zmíněnou benešovskou ubytovnu – tzv. Titanik, se v médiích objevil také během krize COVID 19, na jaře 2020. Vedení obce (dle uvedeného článku) na základě stížností občanů, že obyvatelé ubytovny nenosí roušky, jim ze svých prostředků tyto roušky poskytlo. Z důvodu kontroly dodržování opatření obyvateli ubytovny obec kontaktovala také Obvodní oddělení Policie ČR v Kaplici (Českokrumlovský deník 26/3/2020, str. 02).

V datech vygenerovaných prostřednictvím softwaru Newton Media se v hledaném období 2017 – 2020 v souvislosti s Kaplickem objevilo i několik zpráv s odkazem na **bezpečnost**. V prosinci 2017(ceskokrumlovsky.denik.cz 6/12/2017) byl např. na jedné z kaplických ubytoven zadržen celostátně hledaný muž. Ubytovny v Kaplici jsou zmiňovány i v roce 2018 v souvislosti s vykradeným pokojem s celkovou škodou 8000 Kč (ceskokrumlovsky.denik.cz 17/11/2018) a požárem, při kterém bylo evakuováno celkem 8 osob (pozary.cz 10/8/2018). Mladá fronta DNES (5/10/2018) zmiňuje kauzu přepadení chodců v Kaplici cizincem. V Benešově nad Černou v průběhu prvního pololetí 2018 došlo k vykradení rekreačního objektu a krádeži fotopasti ve skladu rekreačního zařízení (ceskokrumlovsky.denik.cz 20/1/2018 a 5/5/2018). Celkový počet zpráv z oblasti bezpečnosti za poslední tři roky na Kaplicku nepřesáhl číslo 10. Dle provedené analýzy se ve sledované oblasti **žádné významně medializované téma** v oblasti bezpečnosti nepotvrdilo. Zadání do vyhledavače proběhlo i pro **obec Velešín**, pro kterou však k zadaným tématům nebyly generovány žádné relevantní odkazy.

7. Sociálně vyloučené lokality na Kaplicku

Kaplicko je mikroregion nacházející v jižní části Jihočeského kraje v okrese Český Krumlov v příhraničí s Rakouskou republikou. Do spolupráce s Agenturou pro sociální začleňování vstoupily tři obce z tohoto regionu a to Kaplice, Benešov nad Černou a Velešín. Tyto obce spadají do územní působnosti dvou místních akčních skupin (MAS) a to MAS Pomalší a MAS Růže, které poskytují zastřešující a administrativní podporu při vznikající spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování.

Obrázek 1 Obce, které vstoupily do spolupráce s Agenturou pro sociální začleňování (červeně podtrženy) – zdroj: mapy.cz (staženo 13. 10. 2020)

Sociální vyloučení a s ním spojené jevy jsou často ovlivněny strukturálním charakterem daného regionu. Jihočeský kraj nevykazuje takovou míru sociálního vyloučení, jako například Ústecký či Karlovarský kraj, byť s nimi v mnohém sdílí pohnutou historii dvacátého století, včetně odsunu původního německy mluvícího obyvatelstva, rekolonizaci obyvateli z různých částí země (včetně východu Československa), násilnou kolektivizaci, existenci železné opony a s ní souvisejícího prostorového vyloučení v rámci Československa i vyrovnáváním se se změnou režimu a adaptací na nové podmínky, které vyvstaly v posledních 30 letech.

Pro posouzení rozsahu sociálního vyloučení ve sledovaných obcích lze využít Index sociálního vyloučení, který byl za tímto účelem sestaven Agenturou. Index sociálního vyloučení souhrnně vyhodnocuje míru sociálního vyloučení na základě údajů z pěti objektivních indikátorů pokrývajících dimenze chudoby (materiálního nedostatku), vyloučení z bydlení, vyloučení z oficiálního trhu práce, vyloučení ze vzdělávání a dimenzi zadluženosti. Konkrétně bylo využito těchto pět indikátorů: osoby v exekuci (data Exekutorské komory ČR), předčasně

⁷ Lang, P. & Matoušek, R. 2020. *Metodika pro posouzení míry a rozsahu sociálního vyloučení v území*. Praha: MMR, Odbor pro sociální začleňování.

odchody ze základních škol (data MŠMT), dlouhodobá nezaměstnanost, příspěvky na bydlení a příspěvky na živobytí (data MPSV). Index sociálního vyloučení je měřen na škále 0 až 30 bodů, kdy 0 bodů indikuje žádné nebo minimální zatížení sociálním vyloučením, zatímco 30 bodů indikuje maximální zatížení. Územní úroveň, k níž se index vztahuje, představují obce.

Území okresu Český Krumlov je rozděleno na 47 samosprávných obcí, nahlédnuto prizmatem indexu sociálního vyloučení byly výsledky v roce 2018 následující: 14 z těchto obcí obdrželo 0 až 1 bod, a lze je tak považovat za obce sociálním vyloučením neohrožené; 24 obcí získalo 2 až 7 bodů, a lze je proto z hlediska sociálního vyloučení považovat za rizikové. Pokud jsou hodnoty indexu 8 a vyšší považovány za ukazatel sociálním vyloučením ohrožených obcí, pak se jich na území okresu Český Krumlov vyskytuje 9. Velešín, Kaplice a Benešov nad Černou se řadí k obcím s hodnotou indexu 2 až 7, tedy k obcím rizikovým. Velešín se 7 získanými body blíží k hranici mezi obcemi rizikovými a ohroženými, Kaplice obdržela bodů 5 a Benešov nad Černou body 3.

Tabulka 2: Srovnání indexů rozsahu sociálního vyloučení ve vybraných územních celcích

Body indikující míru sociálního vyloučení	Obce v okrese Český Krumlov (v %) N=47	Obce v Jihočeském kraji (v %) N=624
0-1 (neohrožené)	30	52
2-7 (rizikové)	51	41
8+ (ohrožené)	19	6

Zdroj: ASZ

Rizikovitost sledovaných obcí souvisí zejména s přítomností objektů s vysokou koncentrací sociálně vyloučených osob nebo osob sociálním vyloučením ohrožených. Podle Interaktivní mapy sociálně vyloučených lokalit, známé jako Gabalova mapa, byly v roce 2015 ve sledovaných obcích identifikovány objekty s vyšším počtem osob vykazujících znaky sociálního vyloučení. V případě Benešova nad Černou se jednalo o objekt nazývaný Titanic, ve Velešíně byl tímto způsobem označen jeden z objektů ve Strahovské ulici.

7.1. Bydlení v SVL na Kaplicku

Příhraniční region Kaplicko má dle proběhlého výzkumu na svém území větší množství substandartních ubytovacích kapacit, jež je možné typizovat následujícím způsobem:

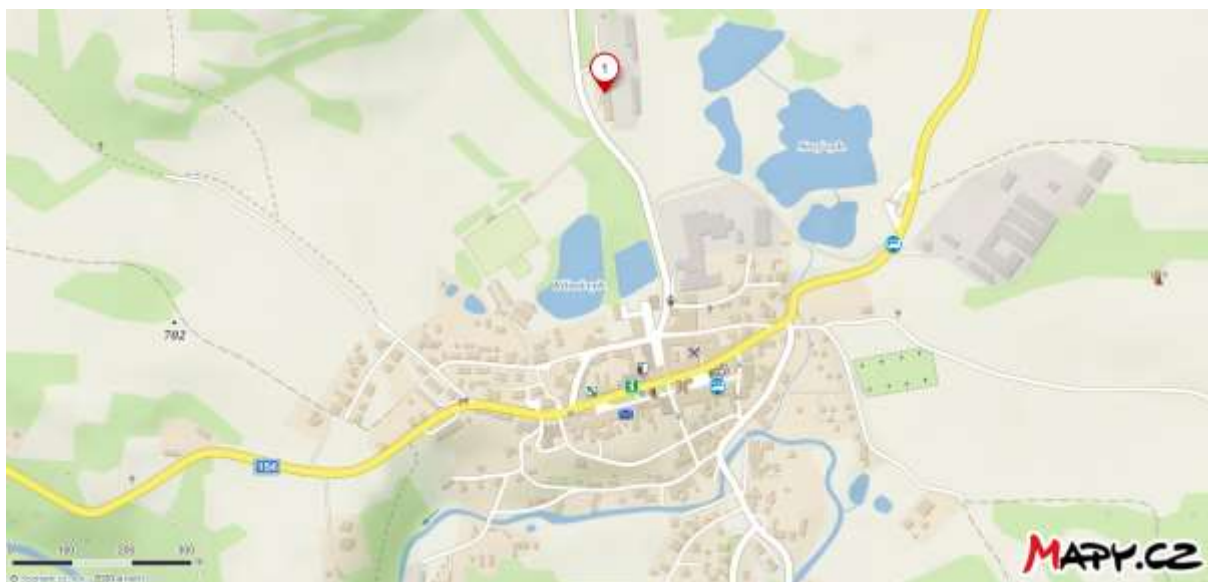
- A. ubytovny v majetku obce, se schváleným provozním řádem**
- B. ubytovny v majetku soukromníka, se schváleným provozním řádem**
- C. Jiné objekty v majetku soukromníka, převážně využívané k ubytování zahraničních pracovníků**
- D. Jiné objekty v majetku soukromníka, převážně využívané k ubytování příjemců sociálních dávek**

V katastru každé ze zkoumaných obcí se nachází alespoň jeden z uvedených typů objektů. Obce se v různé míře potýkají s problémy, které souvisí s jejich přítomností, resp. s vyšší koncentrací osob sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených v těchto objektech.

„S ohledem na jednání [s ASZ], která probíhají, ale i ze zkušenosti, jedna vyloučená lokalita je v Benešově nad Černou, kde vlastně i od konce loňského roku platí opatření obecné povahy. Takže tam je to v současné době nejzávažnější. Další vyloučená lokalita se pomalu zase profiluje ve Velešíně kolem Strahovské ulice. A tady v Kaplici se teď začíná rozbíhat další, v podstatě v rámci celé Kaplice v rámci ubytoven, které jeden soukromý subjekt začíná budovat, takže jakoby taková vyloučená ohniska v Kaplici“ (institucionální aktér).

7.1.1. Benešov nad Černou

Benešov nad Černou, dříve Německý Benešov, je obec usazená ve východní části mikroregionu Kaplicko, kde dle ČSÚ žilo ke konci roku 2019 celkem 1458 obyvatel. Jedná se o obec nad meandrem říčky Černá s dominantním Kostelem svatého Jakuba Většího na historickém náměstí obce. Dopravní dostupnost veřejnou dopravou je zajišťována autobusy, kdy vzhledem k bohatému turistickému potenciálu Jižních Čech není překvapením ani pravidelný provoz cyklobusů, spojující v letních měsících Nové Hrady a Kaplici. Obec Benešov nad Černou disponuje svým bytovým fondem: „*máme asi devadesát bytů, ale ty jsou plný, jo. A teď právě zvažuju, že bysme koupili jeden objekt, kterej spadá, už je takovej, taková zřícenina, takže to zboříme a postavíme jakoby nějakou bytovku, ale nechci sociální byty*“ (starostka Benešova n.Č.).

Obrázek 2 - SVL v Benešově nad Černou – zdroj: mapy.cz (staženo 13.10.2020)

Nejvýznamnějším objektem z pohledu sociálního vyloučení je v Benešově nad Černou budova, u níž je problematické určit účel užívání, ke kterému byla zkolaudovaná (hovoří se o ní jako o ubytovně, bytovém domě, zástupci sociálního odboru v Kaplici hovoří o „objektu 353“, objekt není v seznamu ubytoven se schváleným provozním řádem). V katastru nemovitostí je objekt veden jako stavba ubytovacího zařízení. Podle výše uvedené klasifikace substandardního bydlení by se jednalo o typ **D - Jiný objekty v majetku soukromníka, převážně využívaný k ubytování příjemců sociálních dávek**: „*Jsou tam jak Romové, tak normálně bílí lidé. Seniori a nemocní jsou tam. Malinké děti. Prostě koho tam ubytují, ten tam je ... bezdomovci, kteří nemají kde bydlet, když to tak vezmu. Je to prostě různá sorta lidí*“ (institucionální aktér).

Prvotní funkce objektu byla hospodářská a to jako smíšený kravín a drůbežárna. Další využití našla budova pod správou místní firmy Bentex, kdy zde měla údajně probíhat část výroby a poté být přeměněna na ubytovací kapacity pro zaměstnance firmy. Bentex dále budovu prodal soukromému podnikateli, který v objektu otevřel ubytovnu, která ve své době neměla pověst sociálně vyloučené lokality, viz upravený exteriér a vozový park tehdejších obyvatel a viz popis historie ústy institucionálního aktéra: „oni [Bentex] to prodali a prodali to jednomu pánovi tady z Hradiště [...] tak ten to koupil, no ale za něj to fungovalo, on tam měl správce“ (institucionální aktér).

Obrázek 3 - Objekt 353, ještě označený jako ubytovna - stav v červenci 2011 - zdroj mapy.cz (staženo 14.10. 2020)

Současná majitelka objekt vlastní do roku 2010, kdy se postupem času začala orientovat na osoby, jejichž pobyt je (plně či zčásti) hrazen sociálními dávkami (ze státního rozpočtu) či na kohokoli, kdo je ochoten zde bydlet.

„já si myslím že to měl tenkrát jiný majitel a nevím tedy to jméno, ale co si pamatuju, když já jsem tam pracovala v Benešově [...] tak vím, že ti obyvatelé na to strašně nadávali že to je hroznej [...] úplně stejně jako nadávají dneska vlastně paradoxně, ale zpětně to hodnotí ta obec i ti obyvatelé že ta spolupráce s tím bývalým majitelem byla lepší a že když to převzala [současná paní majitelka] tak už ta komunikace neběží vůbec a není tam žádná spolupráce, ale změnilo se osazenstvo. Když sem tam byla já, tak já vím, že to byly vietnamské rodiny, ukrajinské rodiny s dětma, už v té době tam bylo spousta dětí a oni opravdu jako pracovali v tom Bentexu, to bylo v době, kdy se místní báli, že jim seberou práci, že ano, i když tam místní moc nechodili ale to je taková klasika... každopádně měnil se majitel a tím se situace

významně zhoršila, změnilo se to složení obyvatel“ (institucionální aktér/dříve zaměstnán v sociálních službách).

Hodnocení složité komunikace s majitelkou se vyskytovala skutečně často v průběhu rozhovorů s mnoha aktéry, kteří měli možnost se s ní v minulosti seznámit: „*Ono – kdyby nebyla ta komunikace s paní majitelkou tak složitá a komplikovaná, tak určitě kdybychom se nějakým způsobem domluvili, jak by to tam mohlo fungovat a aby tam byl nějaký řád [...] Ona je taková komplikovaná osobnost.*“ (Soc. odbor)

V posledních letech nese budova nelichotivou přezdívku, se kterou se operuje jako se standardním názvem objektu: „*I ti místní tomu říkají **Titanik**, vzali to za svém, tedy obyvatelé, nejenom benešováci, i lidé kteří tam bydlí*“ (institucionální aktér).

Obrázek 4 - Objekt 353, již s cedulí „nájemní dům“ - současný stav (foto vlastní – září 2020)

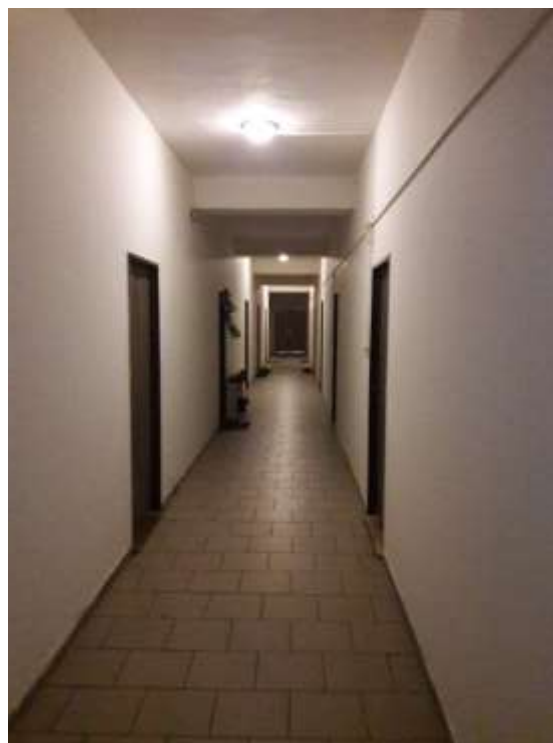
V září v roce 2019 vydal Odbor sociálních věcí a péče MÚ Kaplice návrh **opatření obecné povahy** (OOP), které definuje **objekt 353** jako oblast se zvýšeným výskytem sociálně nežádoucích jevů na základě zaznamenaných skutků jako je přítomnost drog, poškozování majetku občanů a obce, krádeží a podobně. Proti tomuto kroku se majitelka následující měsíc pokusila podat námitku s tím, že uvedené skutečnosti nejsou důsledkem přítomnosti objektu

353 a jeho obyvatel a vyhlášení OOP označila za diskriminaci. Námitky majitelky nebyly přijaty a OOP bylo vyhlášeno v listopadu 2019. V době vyhlášení OOP pobíralo dávky pomoci v hmotné nouzi od kontaktního pracoviště Kaplice minimálně 23 osob. V srpnu 2020 je stále vypláceno 18 doplatků na bydlení, neboť OOP cílí pouze na nově ubytované. Majitelce se tak finančně vyplatí si tyto konkrétní jedince a jejich smlouvy „z dob před OOP“ udržet.

Samotný objekt je dvoupodlažní, chodby jsou bez oken a v případě nefunkčnosti vnitřního osvětlení jsou některé části členité chodby v prvním patře skutečně temné.

Obrázek 5 - horní chodba (foto vlastní)

Obrázek 6 - spodní chodba (foto vlastní)

Ubytování jsou v objektu rozděleni částečně dle etnicity: Romové v prvním patře, zástupci majority v přízemí, Vietnamci obývají jeden pokoj v každém podlaží: *Tady v ubytovně jsou nahoře cikáni, dole už nejsou. Je to tady peklo. Tady správně děti nemají co dělat a nahoře je plno dětí, majitelce to je jedno, hlavně peníze, hlavně když teče* (obyvatel ubytovny).

V přízemí je situováno 24 většinou menších (4x4m) pokojů, v průběhu výzkumu bylo cca 5 pokojů neobydlených. Minimálně jeden z pokojů má větší rozlohu a v době návštěvy výzkumníků byl obývaný třemi muži, dříve údajně i pěti najednou.

V prvním patře je situováno 21 různě velikostně a dispozičně členěných pokojů, výrazně variující vybaveností jednotlivých pokojů, kdy některé obývají i zástupci z řad běžného obyvatelstva. Z rozhovorů s Romskými rodinami vyplynulo, že často přišly za svými rodiči či jinými příbuznými.

Obrázek 7 - Objekt 353 - ukázka velikosti objektu – (foto A.Duffek – září 2020)

Celkem žije v objektu odhadem cca 60 a více lidí, z toho minimálně 10 dětí (všechny v prvním patře). Někteří ubytovaní zde žijí dlouhodobě, kdy 15 obyvatel objektu má trvalé bydliště v Benešově nad Černou.

V přízemí žijí zástupci majority, kdy věkový průměr obyvatel přízemí se pohybuje okolo 50 a více let. V absolutních počtech se může jednat až o 30 osob. Žijí zde i jednotlivci, kteří mají stálé zaměstnání a jsou kompetentní nalézt si v případě potřeby lepší bydlení. Většina osazenstva spodního patra jsou však osoby s kombinovanými hendikepy jako je alkoholismus, různé fyzické indispozice, vysoký věk, možné psychické diagnózy, dluhy, exekuce a jiné hendikepy. Obyvatelé spodního patra jsou ve větší míře muži. Zhruba polovina pokojů je obývána jednotlivci, ostatní pokoje jsou obývány genderově homogenními dvojicemi či trojicemi/trojící (často osob v seniorském věku nebo ve věku, který se k němu blíží). Z toho jednu z dvojic tvořily ženy, zbytek byly dvojice mužů. Mužské dvojice a trojice jsou tvořeny většinou různě soběstačnými alkoholiky nebo tzv. „ležáky“- osobami, které zvládají péči sami o sebe jen s velkými obtížemi⁸. Asi dva pokoje ve spodním patře jsou obývány bezdětnými páry.

Sdílená sociální zařízení svými počty neodpovídají počtu bydlících osob. Jsou zde pouze 4 záchody a 4 sprchy na patro, byť v přijatelném technickém stavu, viz následující obrázek.

⁸ Ženy v přízemí působily všechny soběstačně a samostatně, což se nedá říci o všech mužích.

Obrázek 8 - společné sprchy (foto vlastní)

Obrázek 9 – jedna ze společných toalet (foto vlastní)

Úklid probíhá každý den, leč nespokojenost se stavem toalet je každodenní záležitost. Kuchyňky jsou minimalisticky vybavené, kdo nemá lednici ve svém pokoji, ten nemá možnost si řádně skladovat potraviny.

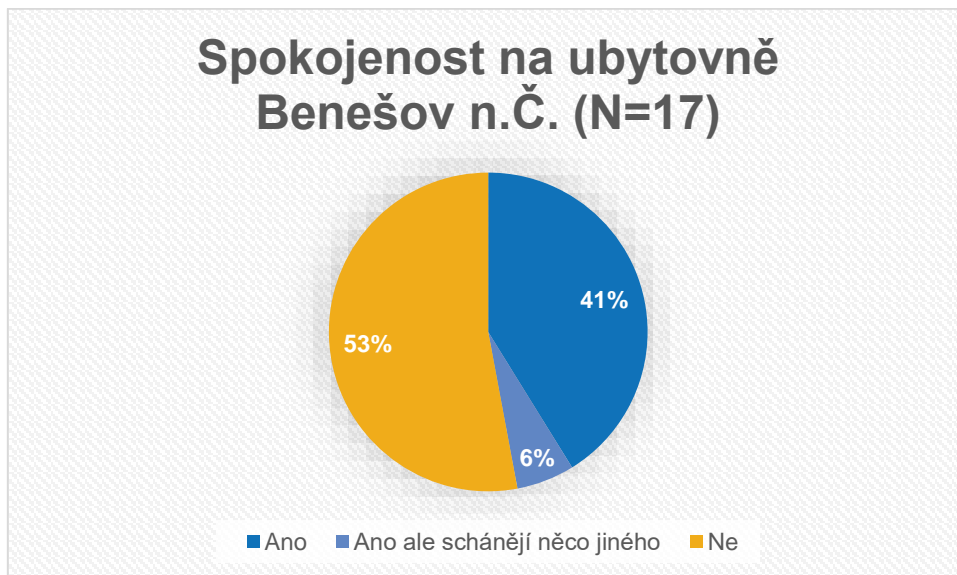
Obrázek 10 - jedna ze společných kuchyní (foto vlastní)

Praní je možné za poplatek 30 Kč a organizuje ho dlouhodobě ubytovaná žena, které je za tuto činnost umožněno vyprání zdarma.

Některé pokoje jsou prokazatelně zasaženy štěnicemi a jiným hmyzem. Pokoje nemohoucích jsou výrazně cítit močí. V objektu je provozována kuchyně poskytující teplou stravu některým ubytovaným. Stravu si tyto osoby hradí navíc k nájmu (údajně 1000,- za měsíc). Strava je připravována kuchařem (taktéž obyvatelem objektu) v jedné z kuchyňek, která byla kvůli tomu zahrazena a uzamčena.

Majitelka si nechává v případě příjemců dávek v hmotné nouzi nájemné platit na účet od ÚP nebo ho od ubytovaných přijíždí vybírat v hotovosti.

Následující část představuje výsledky, zjištěné z dotazníkového šetření, provedeného v objektu 353 mezi jeho obyvateli. V průběhu dotazníkového šetření výzkumníci klepali na všechny pokoje v objektu a dotazník s nimi plnohodnotně vyplnilo celkem 17 ubytovaných osob, což představuje zhruba 26 % ze všech obyvatel objektu.

Obrázek 11 - Graf spokojenosti na ubytovně v Benešově

Spokojenost s bydlením v tomto objektu vyjádřilo méně než 50 % respondentů dotazníkového šetření. Důvody nespokojenosti jsou uvedeny v následující tabulce.

Tabulka 2 - Odpovědi na dotaz spokojenosti na ubytovně v Benešově

Spokojenost na ubytovně	V případě nespokojenosti proč	Plánujete zůstat?
ne	pití alkoholu, rvačky, šváby, hygiena	ne, do bytu snad
ne	krade se tu	ne, bude zde jen několik měsíců, rok
ano		ne, potřebují více prostoru
ano		odchází kvůli práci
ne	řev spolubydlících	pokud lepší - odejde
ano ale shánějí něco jiného		zatím ano
ne	x	ne
ano		získat zaměstnání a jít do pronájmu
ano		žádá o pečovatelskou službu ⁹ kvůli zraku

⁹ Dům s pečovatelskou službou

ne	ale je ráda, že bydlí	ne
ano		ne, štěnice, švábi
ne	chybí soukromí	ne, chce si začít hledat jiné bydlení
ne	vstává brzo na směnu a nevyspí se	ne, ráda by odešla ale je problém při hledání bydlení kauce
ano		bydlí tu dočasně
ne	špatné vybavení	ne
ano, lepší než nic	x	zůstat
ne	verbež tu bydlí	jinam

Byť tvořil objekt 353 v Benešově nad Černou nejčastější téma při rozhovoru o sociálním vyloučením, přesto stojí za zmínku i jiné potenciálně rizikové ubytovací kapacity řekněme „jiného, než standardního režimu. Dalšími objekty, kde může docházet ke koncentraci osob ohrožených sociálním vyloučením, jsou v Benešově dále:

Budova „Hotelu“ na náměstí předělaná na ubytovnu pro zahraniční dělníky, kteří dříve v Benešově nad Černou tvořili významné množství obyvatel. Nyní spíše v útlumu. **Dle klasifikace výše C/D.**

Další ubytovací kapacity jsou údajně opět na náměstí v domech v majetku obyvatel Benešova, kteří jsou původem z Vietnamu. Jeden z nich provozuje smíšený obchod a druhý je zaměstnaný v Bentexu, obyvatelé ubytovny o této možnosti mluvili jako o dražším ubytování než je ubytovna, pravděpodobně se jedná o marginální ubytovací kapacity: „*Tady v Benešově je ještě ubytovna u Vietnamce, ale tam je to drahý. To stojí asi desítku za jedna místnost, 1+0. Je to drahý, já tam nebyl, ale říkali to kluci,*“ (obyvatel objektu 353). **Dle klasifikace výše C/D.**

7.1.2. Velešín

Velešín je město s téměř 4000 obyvateli, usazené v blízkosti vodní nádrže Římov severně od Kaplice. Jedná se o obec s rozšířenou působností, která funguje jako administrativní centrum pro okolní obce. Na jižním okraji obce probíhá výstavba nových rodinných domů. Bytový fond města Velešín je poměrně rozsáhlý: „Máme cca sto padesát bytů ve Velešíně. Z toho cca padesát je ve dvou domech s pečovatelskou službou, takže jsou primárně určeny pro starší občany. Jsou to malometrážní byty. A ten zbytek – těch sto bytů – je rozmístěno, tuším, v pěti nebo šesti panelových vchodech na sídlišti [...] Nájemy jsou tam výrazně podtržní a většinou tam bydlí lidé x let. Opravdu dlouhá léta [...] Není to moc často – jestli se přiděluje maximálně deset bytů ročně.“ (starosta Velešína). Přidělování městských bytů probíhá podle bodového ohodnocení žadatele dle jeho trvalého bydliště, počtu stěhujících se osob, požadavku na velikost bytu ale i dalších informací jako je bezúhonnost či veřejná prospěšnost žadatele.

Obrázek 12 - SVL ve Velešíně – zdroj: mapy.cz (staženo 13.10.2020)

V případě Velešína při debatě s aktéry o sociálním vyloučení nejvíce rezonovala lokalita vymezená ulicí Strahovskou - konkrétně dva na sebe navazující objekty s čp. 296 (starší žlutý) a čp. 673 (nový šedivý), které sdílí majitele, dvůr, recepci či prádelnu umístěnou v objektu čp. 296. Situace ve Velešíně byla opakovaně ve srovnání s Benešovem označena za „kvalitativně“ odlišnou, co se týče ubytovaných: „Z Velešína chodí z té ubytovny [nebylo řečeno o které budovu jde] – to jsme rádi. Tam nejsou žádní extra problémoví. Jsou to děti sociálně vyloučené, mají špatné známky, propadají, třeba ty hygienické návyky jsou horší, ale nejsou žádní grázlové. Tam tohle neřešíme v žádném nízkoprahu“ (Charita). Přesto se například nedaří dostat se ubytovaným ze zkoumaných domů do městského bydlení: „A přímo z té ubytovny – teď si nevybavuji, že bychom to někomu přidělovali. Možná ten problém bude v tom, že ti lidé vůbec nevědí, že si mají tu žádost podat“ (starosta Velešína).

Obrázek 13 - Domy 296 a 673 – foto vlastní

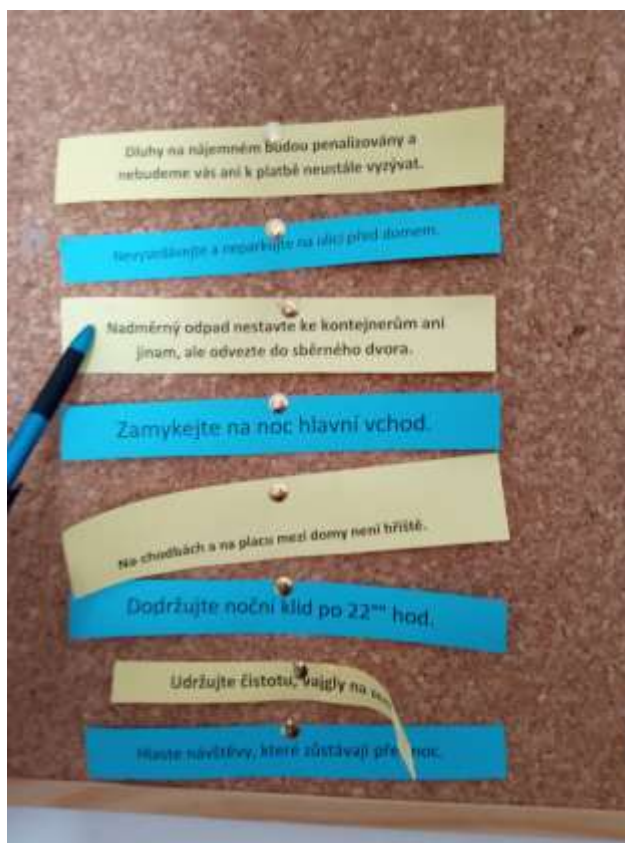
Podle výše uvedené klasifikace substandardního bydlení by se v případě (žlutého) domu čp. 296 jednalo o typ **D - Jiný objekt v majetku soukromníka, převážně využívaný k ubytování příjemců sociálních dávek**. Tato definice může být uvedena následující citací: „*to vypadá, že ty rodiny jsou výrazně neintegrovány a tak jako segregované. Je to prostě segregovaná záležitost a nějak se zdá, že se to během těch let nevyvíjí nikam k lepšímu.*“ (institucionální aktér)

V případě (šedivého) domu čp. 673 se z hlediska stavu budovy jako takové spíše jedná o **standardní bytový dům**. Z vyjádření zástupců OSPOD je ale patrné, že i obyvatelé tohoto domu vykazují některé prvky sociálního vyloučení: „*Je pravda, že hodně spisů mám z Velešína, na tý Strahovský v tý nové části tý šest sedm trojce, tak tam je hodně soudních dohledů, takže tam se třeba vedou spisy dlouhodobě*“ (OSPOD). Je tak na místě i zde uvažovat o užití kategorie **D - Jiný objekty v majetku soukromníka, převážně využívaný k ubytování příjemců sociálních dávek**.

Obě budovy byly na přelomu let 2015 a 2016 vedeny jako ubytovny se schváleným provozním řádem. V současné době se z právního hlediska jedná o bytové domy¹⁰.

¹⁰ Informace nepochází od stavebního úřadu. Vycházíme z výpovědi majitele, resp. jednatele právnické osoby, jež objekt vlastní a dalších institucionálních aktérů, kteří o aktu změny evidence mluvili.

Významným, několikrát zmiňovaným (chváleným i kritizovaným - dle pozice respondenta) prvkem života zde jsou dohled a **přísná pravidla majitele**, která zapovídají psy, posedávání před domem, nevhodné chování pod vlivem alkoholu, hluk, nevhodné jednání, spolubydlení, užívání vlastní pračky, návrat poté co byl člověk vyhozen a podobně (výjimky u některých uvedených příkladů existují). *“Ale pak mne to přesvědčuje o tom, že je to ubytovna, ať se tomu říká bytový dům nebo tak. To je prostě drsná ubytovna a práva těch lidí jsou prostě nějak okleštěná”* (institucionální aktér)

Obrázek 14 - pravidla v domě (foto vlastní)

Obsazenost obou budov se blíží 100%: „*je tu já nevím, kolem tuším i s dětmi tak 140 lidí [celkem v obou domech]*“ (recepční Velešín). Z toho v obou objektech žije cca 20 rodin s dětmi, zpravidla ve větších bytech. Asi 5 rodin je kompletních, tvoří je rodiče s dětmi/dítětem, zbytek tvoří sólo matky s dětmi. Celkem zde žije okolo 40 dětí.

Praní je možné za poplatek 50 Kč. Majitel o budovy pečuje. Obyvateli byl objekt označen za nejlepší ubytovnu v jižních Čechách, viz graf spokojenosti s bydlením. Majitel domů necílí na zahraniční pracovníky, pro něž nejsou ani atraktivní kvůli obecnému pravidlu odmítání spolubydlení mužů či žen netvořících rodinu a orientací na osoby s nárokem dávky v hmotné nouze sloužících k úhradě nákladů na bydlení v případě žlutého domu (č.p. 296), spíše na

běžnou populaci v případě šedého domu (č.p.673), byť i zde jsou vypláceny dávky hmotné nouze či je zde evidován dohled OSPODu.

Z výpovědí institucionálních aktérů vyplynulo, že v minulosti existovaly ambice k rozšíření stávajícího areálu o další budovu: „*Tam dokonce, si myslím, jsou dva objekty a snad chtěl chystat ještě třetí*“ (institucionální aktér), což potvrzuje další aktér: „*to vypadalo, že on bude chtít tu ubytovnu rozšiřovat a vedl k tomu nějaké kroky přes stavební úřad a územní plán ... A vypadalo to, že by ta ubytovna mohla zdvojnásobit svoji kapacitu.* (institucionální aktér) Každopádně tento záměr nebyl realizován.

(Žlutý) dům čp. 296 vznikl přestavbou z kulturního domu na hotel, poté byl v roce 2010 profilován jako „Ráj pro seniory“¹¹ se sociálními službami a v následujících letech došlo k orientaci na příjmově slabé, jejichž nájem je alespoň částečně hrazen ze sociálních dávek (dávky pomoci v hmotné nouzi) u drtivé většiny (až 80%) ubytovaných. „Kvalitativní změna ne. Tam šlo jenom o ten právní akt, že už to není ubytovna. Že jsou to byty zkolaudované. To znamená ale, že z našeho pohledu už tam popřípadě je nárok na příspěvek na bydlení a je to trošku jinde než ubytovny“ (institucionální aktér).

Obrázek 15 - Velešín žlutý společné prostory

Obrázek 16 - Velešín žlutý - společné prostory

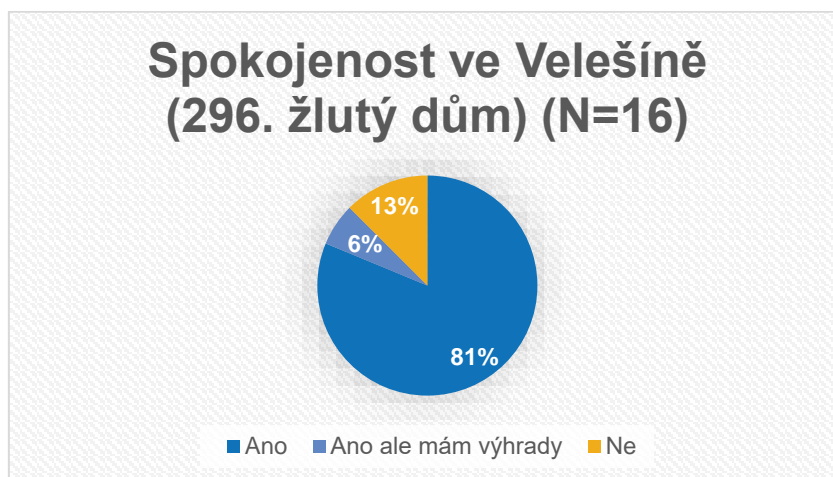
Dům je značně členitý, s tmnými chodbami a při první návštěvě vcelku obtížně přehledný. V podlaží pod úrovní vozovky je část domu částečně tvořena byty, část soukromými prostory majitele (který v objektu tráví významné množství času) a zbytek tohoto spodního patra je tvořen prádelnou, recepcí a dalšími technickými místnostmi. Přízemí nad úrovní vozovky je opět členité, tvořené již pouze byty, stejně tak další nadzemní patro. Byty mají každý svou koupelnu s toaletou. Většina má nějakou formu kuchyně¹²/kuchyňského koutu, a to od plně vybavené kuchyňské linky po prostý dvouplotýnkový vaříč v pokoji/bytě.

¹¹https://ceskokrumlovsky.denik.cz/zpravy_region/v-nekdejsim-kulturnim-dome-vznika-raj20100225.html

¹² Byt bez kuchyně je obýván mužem, který má v daném domě ženu, která má ve svém pokoji/bytě kuchyni, tak si vaří spolu u ní.

V celém objektu čp. 296 je cca 33 pokojů, za které se platí od 7200,- do 9200,- Kč. Často placeno různými způsoby jako kombinace platby na účet majitele od ÚP a zbytek v hotovosti či převodem na účet. Obyvatelé tohoto objektu jsou zhruba v 50 % Romové, v 50 % majorita. Obyvatelé jsou (převážně) rodiny s dětmi, senioři, osoby s hendikepy (jako prodělaná mrtvice či omezená mobilita a další). „*Tam těch rodin s dětmi ... ale pak tam jsou právě ti důchodci a pak tam jsou samozřejmě lidé na hmotné nouzi taky*“ (sociální odbor). Příbuzenské vztahy mezi obyvateli se vyskytují. Délka bydlení na této adrese dle provedeného dotazníkového šetření variovala od 1 měsíce po 13 let. V porovnání s vedlejším domem se jedná o horší místo k bydlení, přesto je paradoxně zdejší osazenstvo s bydlením spokojenější než ve vedlejším novějším domě. Důvodem bude pravděpodobně odlišná životní zkušenost a možnosti ubytovaných, kteří mají kvůli svým hendikepům či diskriminaci na trhu s bydlením snížené možnosti volby a tak jsou poté do určité míry zavázání stockholmským syndromem tomu, kdo jim poskytne důstojnější bydlení než ubytovny.

Následující část představuje výsledky, zjištěné z dotazníkového šetření, provedeného v (žlutém) domě 296. mezi jeho obyvateli. V průběhu dotazníkového šetření v tomto domě opět výzkumníci klepali na všechny pokoje v objektu a dotazník s nimi plnohodnotně vyplnilo celkem 16 ubytovaných osob, což představuje odhadem zhruba 20 % ze všech obyvatel objektu

Obrázek 17 - Graf spokojenosti s bydlením – 296. žlutý

Tabulka 3 - Spokojenost s bydlením – Strahovská 296. šedivý

Spokojenost na ubytovně	V případě nespokojenosti proč	Plánujete zůstat?
ano	Naopak spokojenost s prádelnou, službami	ano
ano		spíše ne, hledá
ano		uvidíme, chceme zpátky na Moravu
ano		klidně zůstat
ano ale je tu hmyz		ne, chci do domova důchodců
ano		ne, do Krumlova
ano		zůstat
ne	je vozíčkář	x
ne	nevhodné bydlení pro hendikepované - žádá o pečovatelák ve všech obcích v regionu	ne
ano		shání něco jiného
ano		ne, hledá
ano		ano
ano		ano
ano		ano
ano		ano
x	x	odcházejí z ubytovny
ano		ano
x		ano

(Šedivý) dům čp. 673 je novostavba z roku 2014 v dobrém stavu, mající tři oddělené vchody a tři podlaží. Na každém podlaží jsou tři pokoje, takže celý dům čp. 673 tvoří 27 menších bytů, za které se platí od 8000,- do 10 200,-. Drtivá většina obyvatel (cca 50 osob) bytového domu čp. 673 je z dominantní/majoritní populace. Délka bydlení v tomto domě variovala od 2 či 4 měsíců po 5 let.

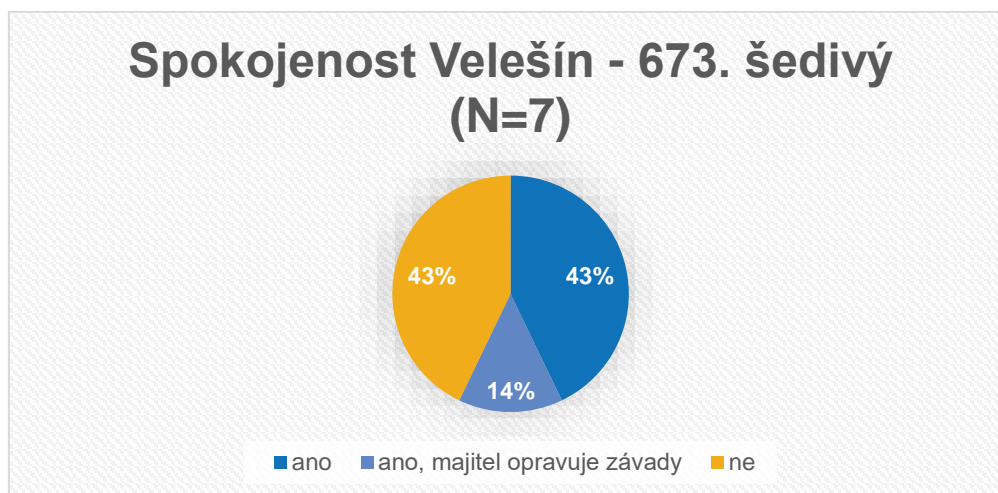

Obrázek 18 - interiér spol. prostor – 673 šedivý

Obrázek 19 - interiér společných prostor – 673 šedivý

Následující část představuje výsledky, zjištěné z dotazníkového šetření, provedeného v (šedivém) domě 673. mezi jeho obyvateli, kdy opět bylo klepáno na všechny dveře objektu, ale dotazník plnohodnotně vyplnilo pouze 7 osob, což představuje zhruba 18 % obyvatel objektu.

Obrázek 20 - Graf spokojenosti s bydlením – Strahovská 673. šedivý

Tabulka 4 - Spokojenost s bydlením – Strahovská 673. šedivý

Spokojenost na ubytovně	V případě nespokojenosti proč	Plánujete zůstat?
Ne	chybí vzdělávání autistů	Podle práce, mám odborné vzdělání
Ne	je tu zima, málo topí	zatím ano
Ano		Ano
Ano		ne, hledají
Ano		ne, hledají byt
Ne	pravidla	ne, hledají
ano, majitel opravuje závady		Ano

7.1.3. Kaplice

Obec s rozšířenou působností Kaplice je se svými více než 7000 obyvateli a řadou institucí centrem spádové oblasti. Blízkost přilehlé Rakouské Republiky činí z Kaplice zajímavý investiční prostor, kde vznikly četné průmyslové zóny. Zároveň obec leží v regionu s významným potenciálem turistického ruchu.

Obrázek 21 - SVL v Kaplici – zdroj: mapy.cz (staženo 13.10.2020)

Na území obce Kaplice je při nejmenším 7 ubytovacích zařízení s různými majiteli a klientelou, které jsou jednotlivě krátce pro přehled popsány v této kapitole. Osmý objekt se nachází v části Kaplice – Mostky, viz konec kapitoly.

1 - **Českobudějovická 268** - Ubytovna se schváleným provozním řádem je situována v činžovním domě. Je zde umístěno mnoho kamer, které ovlivňovaly ochotu ubytovaných hovořit s výzkumníky. Cena nájmu činí 4500 Kč za osobu za měsíc, pokud žije sama, v případě více osob v pokoji je to 3700 Kč za osobu za měsíc. V době výzkumu bylo v ubytovně cca 21 lidí. Ubytovna je naplněna, a žijí zde pouze Češi a Slováci, dříve i agenturní dělníci. Někteří ubytovaní bydlí v ubytovně i 6 – 7 let, jiní méně než ½ roku. Objekt obývají i dvě rodiny. Ubytovací smlouva je sjednávána na neurčito. Dle výše uvedené klasifikace by se jednalo o typ **B - ubytovna v majetku soukromníka, se schváleným provozním řádem**. Několik obyvatel dříve bydlelo na ubytovně v Benešově.

Obrázek 22 - Českobudějovická 268 - zdroj: mapy.cz (staženo 10.10.2020)

2 - **Bělidlo 669** - Budova není v seznamu ubytoven se schváleným provozním řádem a vznikla přestavbou truhlárny a má stejného majitele jako předchozí objekt Českobudějovická 268. V objektu údajně žije 7 jednotlivců z dominantní společnosti, jedna rodina (taky majoritní?) a několik Ukrajinců. Kuchyně je sdílená na každém patře. Sprchy jsou pouze v 1. patře. Platí se 4500,- za single člověka a 3700,- za osobu za měsíc, pokud žijí ve dvou. Dle výše uvedené klasifikace by se jednalo spíše o typ **C - Jiný objekt v majetku soukromníka, převážně využívaný k ubytování zahraničních pracovníků**.

Vzhledem k tomu, že má objekt stejného majitele jako Českobudějovická 268, tak je to potenciálně možná i **typ D**.

Obrázek 23 - Ubytovna Bělidlo 669 - zdroj: mappy.cz (staženo 10.10.2020)

3 - **Generála Fanty 426** - Jedná se o ubytovnu se schváleným provozním řádem v majetku města Kaplice. Ubytování jsou spíše staří lidé, kterým bylo bydlení přiděleno bytovou komisí. V objektu žije zhruba 16-17 osob. Cena je 4000,- za pokoj měsíčně. Tři lidé obvykle sdílejí společně toaletu a sprchu. Kuchyň sdílí více lidí. V ubytovně nesmí být děti. Pračka je k dispozici zdarma. **Vlastníkem ubytovny město, takže dle kategorizace jde o typ A.** Budova je spíše v dobrém stavu a vzhledem k nízkému nájmu patří mezi nízkopříjmovými osobami za lepší místo k životu.

Obrázek 24 - Ubytovna města Kaplice – zdroj: [googlemaps.com](https://www.googlemaps.com) (staženo 11.10.2020)

4 - **SNP 303** - Jedná se o ubytovnu pro (bezdětné) zahraniční dělníky, která není v seznamu ubytoven se schváleným provozním řádem. V objektu žije zhruba 50 lidí, nejedná se o příjemce dávek pomoci v hmotné nouzi (doplatků na bydlení). Mezi obyvateli převažují cizinci z Ukrajiny, Moldávie a podobně. Obyvatelé jsou zpravidla zaměstnaní. V budově jsou společné záchody, koupelny a kuchyně. Majitel je údajně příslušníkem cizího státu. Dle kategorizace se jedná o typ **C Jiný objekt v majetku soukromníka, převážně využívaný k ubytování zahraničních pracovníků.**

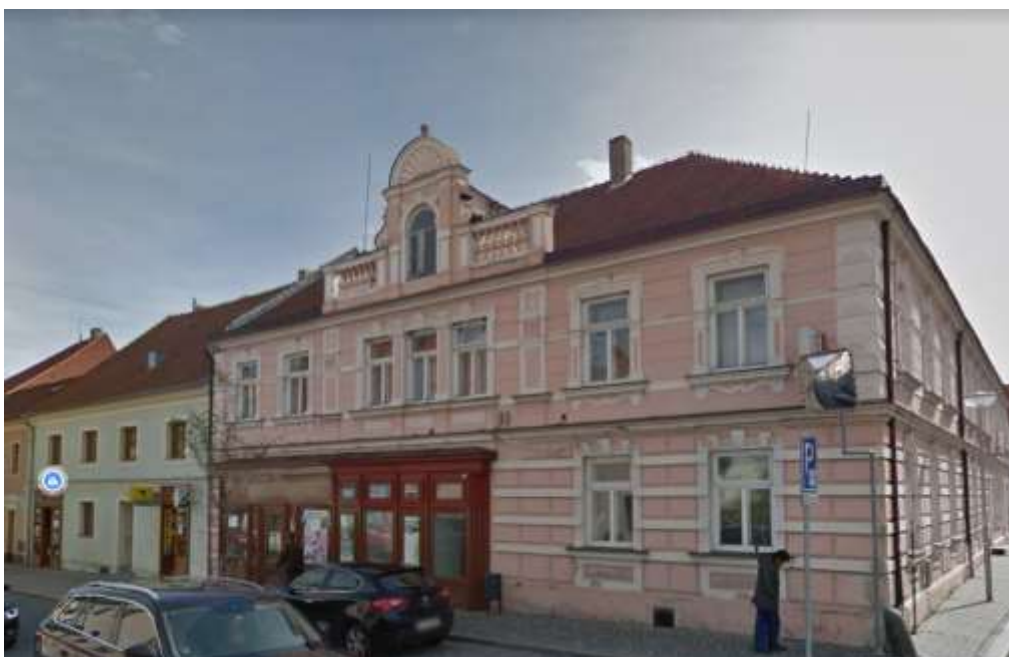
Obrázek 25 - Ubytovna SNP 303 - zdroj: [googlemaps.com](https://www.google.com/maps) (staženo 11.10.2020)

5 – **Ubytovna Kaplice** - Soukromá ubytovna, cílcí na zahraniční pracovníky, která není v seznamu ubytoven se schváleným provozním řádem. V budově jsou sdílené toalety, sprchy a kuchyňky. Nově rekonstruovaná, otevřená v řádu měsíců. V době návštěvy výzkumníků měla funkční recepci. Pokoje jsou vybaveny nemocničními postelemi a matracemi. Celkem 67 pokojů, obsazeno jich bylo v době návštěvy asi 50. **Dle kategorizace se jedná o typ C - Jiný objekt v majetku soukromníka, převážně využívaný k ubytování zahraničních pracovníků.**

Obrázek 26 - Ubytovna Kaplice - zdroj:googlemaps.com (staženo 10.10.2020)

6 - **Linecká 218** – Jedná se o dům bývalé restaurace v majetku vietnamského podnikatele. V přízemí je provozován manikurní/pedikurní salon. První patro pravděpodobně využíváno k ubytování různých osob. Budova není v seznamu ubytoven se schváleným provozním řádem. Z výpovědí respondentů pohybujících se v okolí jsou zde ubytováni „všichni - Češi, cizinci z východní Evropy, kdokoli...“. Do objektu se nepodařilo vstoupit. Dle kategorizace se jedná o typ **C nebo D – Jiný objekt v majetku soukromníka**, kde jsou dle výpovědí respondentů ubytováni různí lidé, spadající i nespádající do výše uvedených kategorií.

Obrázek 27 - Objekt ve vlastnictví vietnamského majitele- zdroj: [googlemaps.com](https://www.google.com/maps) (staženo 11.10.2020)

7 – **Českobudějovická 31** – Jedná se druhou ubytovnu se schváleným provozním řádem, která je v majetku města Kaplice. Během výzkumu nebyla navštívena. **Vlastníkem ubytovny je město, takže dle kategorizace výše jde o typ A.**

Obrázek 28 - Druhá ubytovna města Kaplice

8 - Mostky 27

Obrázek 29 - SVL Mostky 27 – zdroj: mapy.cz (staženo 15.10.2020)

Majitelé objektu¹³ jsou z Českých Budějovic. Dům je bývalou podnikovou ozdravovnou, která je nyní ve špatném a zanedbaném stavu. Budova se nenachází v seznamu ubytoven se schváleným provozním řádem. Toalety a sprchy jsou společné a relativně v dobrém stavu. Kuchyně neexistují, jsou saturovány ve formě vařiče uvnitř pokojů. Dům je bez dětí, zato v něm bydlí „*samí divní lidé*“, ubytovaný respondent uvedl zejména prostitutky či nezaměstnané. Nájem činí 4900,- za pokoj za měsíc, často hrazen doplatky na bydlení. Celkem zde žije zhruba 15 až 16 lidí. Pravidla v domě nejsou. Bydlení zde je ale zprostředkováno i sociálními pracovníky města Kaplice.

Dle klasifikace by se jednoznačně jednalo o typ **D - Jiný objekt v majetku soukromníka, převážně využívaný k ubytování příjemců sociálních dávek.**

¹³ Dle Katastru nemovitostí

7.2. Substandardní bydlení v okolí výše jmenovaných obcí

7.2.1. Kaplice – nádraží¹⁴

Obrázek 30 - SVL v Kaplici– zdroj: mapy.cz (staženo 15.10.2020)

Ubytovna Galaxy Energy není v seznamu ubytoven se schváleným provozním řádem a disponuje cca 9 byty, za které se platí 7000,- Kč měsíčně¹⁵. Údajně zde žije relativně stabilní osazenstvo. Majitelka objekt prý často navštěvuje. **Dle výše uvedené klasifikace by se mohlo jednat o nejednoznačnou pozici mezi typy C/D.** Jedná se o objekt, který je součástí sítě ubytoven, mezi kterými jednotlivci migrují. Několik respondentů zmínilo častou přítomnost policie, městské policie, záchrané služby a hasičů: „Samozřejmě i tam dochází občas k nějaké roztržce, že se lidi tam nepohodnou na tý ubytovně, ale v drtivý většině, ať je to dejme tomu ta ubytovna Galaxie nebo je to Titanik, v drtivý většině v tom hraje vliv alkohol, jo.“ (Bezpečnostní složky)

Obrázek 31 - Ubytovna Galaxy Energy - zdroj: mapy.cz (staženo 12.10.2020)

¹⁴ Kaplice nádraží je část obce Střítež, umístěná asi 5 kilometrů severně od Kaplice a 11 kilometrů jižně od Velešína.

¹⁵ (někdo údajně pouze 4000,-)

Přes silnici naproti ubytovně Galaxy Energy stojí dům čp. 12, který je ale údajně před uzavřením a rekonstrukcí/demolicí. V době výzkumu jej obývali již pouze 2 lidé, kteří za 2+1 platí 6000,-. Ani tento objekt není v seznamu ubytoven se schváleným provozním řádem. Dříve v objektu žily i romské rodiny či rodiny s dětmi. Současní obyvatelé dříve bydleli ve Větrní a rádi by se dostali do domu s pečovatelskou službou. **Dle kategorizace by se mohlo jednat o typ C/D.** Majitel objektu je údajně z Ostravy.

Obrázek 32 - dům čp. 12 zdroj: mapy.cz (staženo 15.10.2020)

7.2.2. Větrní

Papírenská 185 - Objekt, který dříve fungoval jako společenský dům (odtud „Společňák“) s kinem, restaurací, výčepem a ubytováním. Nyní je budova v majetku vietnamského podnikatele a je ve špatném technickém stavu, kdy majitel průběžně provádí stavebí a údržbové práce. V objektu je nyní pouze večerka a byty. Jedná se o ubytovnu se schváleným provozním řádem, kdy se o ní mluví jako o „poslední naději“. Dle klasifikace by se jednalo o typ **D – Jiný objekt v majetku soukromníka, převážně využívaný k ubytování příjemců sociálních dávek.**

Obrázek 33 – Větrní: Papírenská 185 (Společňák) zdroj: mapy.cz (staženo 17.10.2020)

Dům má 3 patra po zhruba 6 bytech na patře, tedy asi 18 bytů, předělaných na samostatné jednotky s různě velkými kuchyněmi a vybavením. Jako jinde i zde se vyskytuje vysoké množství lidí v exekuci. Asi 80 % obyvatel ubytovny mohou být Romové. Parkoviště před domem funguje jako hřiště pro děti či meeting point pro další sociálně vyloučené obyvatele obce Větrní.

Obrázek 34 - Větrní: Papírenská 185 (Společňák) - společné prostory chodby

Ulice Rožmberská - V ulici Rožmberská je dále 6 velkých třípatrových činžovních domů ve spíše špatném technickém stavu (absentující vchodové i zadní dveře, rozbitá okna a podobně) v majetku města Větrní a nejsou v seznamu ubytoven se schváleným provozním řádem. Většina obyvatel jsou Romové. **Domy není možné zařadit do klasifikace výše.**

Obrázek 35 - Větrní - ulice Rožmberská (foto vlastní)

8. Bezpečnost a bezpečnostní klima ve zkoumaných obcích

Pro zhodnocení bezpečnostní situace ve sledovaných obcích může posloužit takzvaný *Index kriminality*¹⁶, který zpracovává data o trestné činnosti za spádová území jednotlivých obvodních oddělení PČR¹⁷. Údaje o indexu kriminality za Obvodní oddělení PČR Kaplice v letech 2015 až 2019, včetně počtu trestných činů, jsou uvedeny v následující tabulce.

Tabulka 5 - Index kriminality a nápad TČ v Obvodním oddělení PČR Kaplice (2015 - 2019)

2015		2016		2017		2018		2019	
Počet TČ	Index kriminality	Počet TČ	Index kriminality	Počet TČ	Index kriminality	Počet TČ	Index kriminality	Počet TČ	Index kriminality
482	250,5	345	179,3	329	171	321	166,9	278	144,5

Zdroj: Mapa kriminality

Z tabulky je patrné, že ve sledovaném období došlo v Obvodním oddělení PČR (dále také „Obvodní oddělení“) Kaplice k poklesu zjištěné kriminality. Což koresponduje s vývojem nápadu trestných činů v Jihočeském kraji i v ČR. Hodnota indexu kriminality za rok 2019 činila v ČR 189,6 a v Jihočeském kraji to bylo 145,1. Index kriminality v Obvodním oddělení Kaplice za rok 2019 dosáhl hodnoty 144,5. Podobné hodnoty indexu kriminality jako Obvodní oddělení Kaplice vykazovalo za rok 2019 například Obvodní oddělení Jindřichův Hradec (145,6) nebo Obvodní oddělení Suchdol nad Lužnicí (146,4).

Podle údajů z Mapy kriminality v roce 2019 zaujímaly ve spádovém území Obvodního oddělení Kaplice z hlediska struktury trestné činnosti největší podíl na zjištěné kriminalitě majetkové činy (92 TČ), následovaly zbyvajících činy¹⁸ (56 TČ), krádeže prosté (55 TČ), v menší míře byly zastoupeny i ostatní činy¹⁹, hospodářské činy a násilné činy.

Údaje zveřejňované v Mapě kriminality vychází z dat o zjištěné trestné činnosti, tzn. o skutcích, o kterých se Policie ČR dozvěděla. Tato data proto nelze vnímat jako ukazatel skutečného stavu kriminality, jde tedy o ukazatel přibližný, zároveň však jediný, který je k dispozici. Latence trestné činnosti, tj. podíl skutků, jež nebyly Policií ČR zjištěny, se v závislosti na typu kriminality pohybuje od jednotek procent až po 80 – 90 % v případě některých mravnostních trestných činů.

¹⁶ Index kriminality udává počet spáchaných trestných činů za zvolené časové období na daném území, přepočtený na 10 tisíc obyvatel.

¹⁷ <https://www.mapakriminality.cz/>

¹⁸ Do kategorie zbyvajících činy patří např. ohrožení pod vlivem návykové látky-opilství, zanedbávání povinné výživy, sdělení nepravdivé informace, týrání zvířat, šíření poplašné zprávy, hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny.

¹⁹ Do kategorie ostatní činy se řadí např. maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, drogová kriminalita, výtržnictví, sprejerství, ohrožování výchovy mládeže, požáry či podílíctví.

Dříve byla dle odpovědí respondentů na Kaplicku nadprůměrně přítomna prostituce, což je ale relevantními respondenty hodnoceno jako doba minulá: „*Spíš to bylo asi hodně v minulosti, kdy i ta prostituce celkově tady možná byla tady vyhlášená, že se o tom vědělo – na té E55. Že to fakt byl takový problém, o kterém se celorepublikově vědělo. Ale už to pominulo. V současné době my ohledně prostituce, o které opravdu víme, jako že by to s námi klient řešil a fakt jako ofitko, tak to už moc nemáme*“ (soc. služby) ... „*Dříve prostituce ale ta je na ústupu ... ono už je to takový jako hodně za zenitem, protože oni [prostitutky] už nejsou na silnicích, oni jako jsou v penzionech a tam se to řeší nějakým způsobem*“ (soc. služby).

Současnou bezpečnostní situaci a obecně klima v obcích do značné míry ovlivňuje přítomnost sociálně vyloučených lokalit: „*Tam [v Benešově nad Černou] je fakt blbé, že je to prostě na tak malé obci. Je to velký objekt na malé obci. Tady v Kaplici jsou ubytovny, ale Kaplice je prostě velká. Tady se to jakoby rozprskne. V tomhle tom je to asi lepší. Ale v tom Benešově je to prostě vidět*“ (institucionální aktér).

Zhoršenou bezpečnostní situaci a zvýšený výskyt nežádoucích jevů na svém území jednoznačně s přítomností objektu s vysokou koncentrací sociálně vyloučených osob spojuje samospráva Benešova nad Černou (viz kapitola 8.1.1.).

8.1.1. Benešov nad Černou

Bezpečnostní klima v obci dříve ovlivňovalo množství zahraničních pracovníků, zaměstnaných ve firmě Bentex, což je ale považované za minulost. Řada zahraničních zaměstnanců odešla z Benešova či si zde založili rodiny a stali se běžnými obyvateli Benešova: *„jinej problém kromě Titaniku? Ono tam dřív bylo hodně zahraničních dělníků tak to se řešilo jako téma že zahraniční dělníci berou práci místním ... ale to si myslím, že už neběží, že je to tak 6-7 let zpátky co to bylo velké téma, nebo nezaregistrovala jsem to“ (institucionální aktér).*

Během rozhovorů s běžnými obyvateli Benešova nevystávalo jiné téma než „Titanik“ a jeho obyvatelé. V roce 2019 vznikla petice proti ubytování sociálně vyloučených v objektu 353, kterou následovalo vyhlášení oblasti se zvýšeným výskytem sociálně nežádoucích jevů v obci Benešov nad Černou²⁰.

K žádosti o vydání opatření obecné povahy, které jako oblast se zvýšeným výskytem sociálně nežádoucích jevů vymezilo objekt č. p. 353, bylo Obvodním oddělením Kaplice vypracováno „Vyhodnocení bezpečnostní situace v obci Benešov nad Černou“. Tento dokument vycházel z dat PČR za období od počátku roku 2017 do července 2019. Ve sledovaném období (tj. v průběhu dvou let a šesti měsíců) bylo v obci evidováno 29 TČ a 68 přestupků, z toho 12 TČ a 31 přestupků spáchali obyvatelé objektu č. p. 353. V dokumentu se dále konstatuje, že ve spádovém území Obvodního oddělení Kaplice se nachází více než 20 ubytoven a podobných ubytovacích zařízení, ale objekt č. p. 353 se vymyká počtem výjezdů policistů na základě přijatých oznámení.

Místní obyvatelé z běžné populace se zpravidla všichni mezi sebou vzhledem k velikosti obce znají, což nemůžou říci o obyvatelích objektu 353, který sám leží mimo obec. Jeho obyvatelé často trpí nezaměstnaností, alkoholismem, možnými psychickými diagnózami a obecně nejsou považováni za součást obce.

„Pravdou je, že co jsem se setkala s vyjádřením některých lidí z Benešovska, protože tam se s nimi někdy setkávám, tak ti lidé si stěžovali na to, že lidé z ubytovny dělají binec po obci, že obtěžují děti, že po nich chtějí peníze, že chtějí po nich svačiny, že čekají na ně před školou, otravují je tam, v noci že dělají neplechu, hluk. Tyhle ty patologické jevy jsou tam prostě.“ (institucionální aktér)

20

http://www.benesovnc.cz/index.php?id=&site=zpravy_detail&element=1547&limit=&category=Obecně závazné vyhlášky

Vyjmenované spory jsou obvykle v rovině problematického občanského soužití, spíše než že by šlo o trestněprávní problematiku: „*co se týče těch klasických trestných činů závažných, tam bych to neřekl, že to tak vybočuje, spíš jde o takovou tu drobnější, jako bejvá rušení nočního klidu, popíjení nebo si daj pár facek, tak tam to bejvá, ale nedá se říct, že by to bylo víc než na Kaplici nebo naopak víc než na Velešíně*“ (PČR). Často diskutovaným tématem je konzumace alkoholu na náměstí obyvateli ubytovny, kteří si jej předtím zakoupili v některém z obchodů na náměstí. Důsledkem byla vyhláška zakazující konzumaci alkoholu na náměstí: „*jsme vydávali vyhlášku o popíjení alkoholu na veřejnosti, protože tady by býval kdysi klid, ale oni tady vysedávají, že jo pokřikujou na lidi, jsou nepříjemní, že jo. To je takový složitý, no. Ne všichni, zase nemůžu říct jako všichni, že celá ubytovna, ale prostě jsou tam takový jedinci.*“ (starostka Benešova).

Tato vyhláška je ale v případě obyvatel ubytovny obtížně vymahatelná, což způsobuje frustraci běžných obyvatel, kteří se cítí „jako kriminálníci“ při konzumaci piva na náměstí, zatímco obyvatelé ubytovny alkohol nadále veřejně konzumují bez významné změny. Tuto situaci komentuje i zástupce městské policie : „*nejsem toho zastáncem prostě tady, jo jako omezování užívání alkoholických nápojů na veřejnosti. Hlavně to nemá kdo vymáhat, jo nedá se to kontrolovat*“ (MP Kaplice).

V současné době není v obci vykonávána služba Obecní policie (která zde nikdy nebyla zřízena) ani Policie ČR (policejní služebna zrušena v roce 2000). Obec měla zájem bezpečnostní situaci řešit – např. viz Výpis ze 14. zasedání zastupitelstva z 26. 2. 2020 – bod 12²¹. Obec má nyní uzavřenou smlouvu s bezpečnostní agenturou, která v nepravidelných intervalech přijíždí kontrolovat části obce. První návštěva objektu č. p. 353 vedla k nejasné situaci, která vedla k probíhajícímu trestnímu oznámení ze strany majitelky objektu a jejího právního zastoupení na danou bezpečnostní službu.

Snížený pocit bezpečí mají ale ve vysoké míře i obyvatelé ubytovny, kteří jsou nejčastějšími oběťmi drobných krádeží a ústrků ze strany dalších obyvatel ubytovny. „*Takže dochází tam k tomu, že my tam teda vyjíždíváme na to, že si lidi sem tam daj nějakých pár facek nebo že prostě většinou se ruší noční klid, to už ani nechci mluvit o tom, že by volali, ale většinou jde o to, že třeba v podnapilým stavu si tam daj po čuni.... Víím, že Benešov je obcí nebo je tam, je to vyloučená lokalita o to žádali, takže tam vlastně je ten problém, co se týče tady tý*

21

http://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwi545PlrubsAhUGNOwKHUXuADUQFjAEegQIBhAC&url=http%3A%2F%2Fwww.benesovnc.cz%2Findex.php%3Fid%3D%26site%3Ddownload_exec%26element%3D.%2Fsoubory%2F%2F1608%40vypis_14_zo.pdf%26name%3Dvypis_14_zo.pdf&usg=AOvVaw0UOb7keNePo0qZQDr-jxDM

ubytovny. On by samozřejmě nemusel bejt, pokud by paní [majitelka] byla trošku přístupnější a chtěla spolupracovat, nevím, jak s ostatními, ale s námi to má, to je tak, že oni většinou když se něco semele, tak napřed volají paní [majitelce] a teprve ona se rozhodne, jestli se zavolá policie“ (PČR). Tento motiv filtrování informací ven byl během výzkumu na ubytovně v Benešově neustále přítomen: „tam vyvstal problém, že ta majitelka nekomunikuje, a když už komunikuje, tak nikdy nevíte, co jí máte věřit, jo. Takže ona když dala vysloveně zákaz lidem z té ubytovny nemluvit s obcí, s žádným zástupcem, jo. Neříkat pravdu, prostě takovýhle věci. Nebo nevolat tu policii“ (institucionální aktér).

Zároveň vznikla i petice mezi obyvateli Titaniku, pojatá jako protest proti špatným podmínkám na ubytovně: „No, ale oni ji prostě stahli. Oni přišli druhý den, že jim pohrozila, že je vyháže“ (starostka Benešova). Tato situace tak ilustruje, že se nejedná čistě o spor „běžní obyvatel“ proti „obyvatelům Titaniku“.

V rozhovorech s různými aktéry, se frekventovaně objevovalo téma sporů majitelky objektu 353 s vedením obce. Ty se týkaly např. poplatků za odvoz odpadu a napojení na odpadový systém obce, ale i debat o vlivu ubytovny na obec Benešov nad Černou, jenž byl i několikrát v minulosti mediálně rozebírán v místních zpravodajích či televizi. Majitelka podala správnému orgánu námitku proti návrhu opatření obecné povahy. Uvádí v ní, že její nájemníci jsou povinni dodržovat řád, v případě nedodržování musí odejít. Dále uvádí, že spolupracuje se sociálními pracovníky i s Policií ČR. Výskyt trestné činnosti v obci nelze podle ní spojovat výhradně s obyvateli objektu 353. V této souvislosti majitelka upozornila na konání sobotních diskoték, jejichž návštěvníci páchají různé delikty, které jsou pak připisovány jejím nájemníkům. Mezi obcí a právním zastoupením majitelky probíhají i soudní spory. Problematické komunikaci mezi oběma stranami by měla být ze strany Agentury věnována pozornost, neboť toto negativně působí na klima v obci i na řešení potřeb mnohých obyvatel objektu.

8.1.2. Velešín

Velešín má na rozdíl od Benešova městskou policii, která vykonává zejména preventivní hlídkovou činnost (pochůzky strážníků, jízdy služebním vozidlem), kontrolu problematických míst, doručování písemností či dopravu opatrovanců společně s pracovníkem vykonávajícím veřejné opatrovnictví. V době výzkumu došlo v městské policii Velešín k personálním změnám a noví strážníci teprve procházeli profesní odbornou přípravou a pozice pro asistenty prevence kriminality zřízeny nejsou: „*Zatím jsem o tom [APK] neuvažoval*“ (starosta Velešína). Kriminalita ve Velešíně nevykazuje výjimečné hodnoty: „*Podle jejich [Policie ČR] závěrečné zprávy tady není žádná závažná kriminalita – vraždy, znásilnění, různé loupeže a podobně. Ale ta drobná, co ani nikdo neohlásí – nějaké menší vykrádačky, ty tu jsou. Kdo je jejich pachatelem, se neví samozřejmě*“ (starosta Velešína).

V posledních volbách v 2018 došlo ke změně vedení na radnici ve Velešíně, které byly částečně bytovými domy ovlivněny. Vznikly petice vyvolávající debatu o bytových domech na ulici Strahovská, které recepční bytových domů popsala následovně: „*jo jo jo, nějaký petice se tu nějak sepisovaly ale teď si myslím že jako dobrý ... spíš on starosta chtěl být starosta ten co je teď starosta tak potřeboval nějaké hlasy*“ (recepční domů).

Současné vedení obce tak ziskem mandátu částečně reflektovalo naladění obyvatel obce: „*Ale bylo to v rámci plánu, nebylo to, že by se tam něco dělo reálně. Nicméně my jsme do toho takhle vstoupili. A ono se ukázalo, že vlastně to [občané/voliči] ve Velešíně vnímají. Jakmile jsme to téma otevřeli, tak kolem toho bylo velké haló, protože z různých důvodů osobních nebo kterých – nevidím do toho – tu petici podepsala většina obyvatel města během krátké doby. A myslím si, že to bylo tak nějak ze strachu: že sem přicházejí cizí obyvatelé, že tady nemají žádné zázemí, že mají specifické problémy, že se jich ti lidé bojí.... Bylo docela zajímavé, když jsme si tak vyměňovali názory s tím panem majitelem i tak jako tady přes místní média, že **se ho poměrně razantně zastala sociálka²² – myslím, že – krumlovská, což mne tehdy zamrzelo, protože oni vlastně argumentovali tím, že je tam všechno v pořádku a podle zákona. A oni jedou v tom modelu toho zásluhového bydlení, takže...***“ (Starosta Velešína).

Pohled řady aktérů je ambivalentní v tom, že sledované objekty ve Velešíně jsou skutečně na jiné úrovni, než ostatní podobná ubytovací zařízení na Kaplicku: „*Je pravda, že ve Velešíně lidi taky třeba jsou nespokojení, že tam tyhle ubytovny mají, jo ale to nebudou nikdy spokojení lidi, ale samozřejmě v tom Velešíně je menší bordel, menší stížnosti, jo nikde to nebude úplně stoprocent, ale je to úplně o něčem jiném, jo*“ (OSPOD) nebo? „*Ale jinak jako víceméně ten*

²² Je možné, že respondent zaměnil sociální odbor s jinou institucí, která rovněž zabezpečuje sociální práci.

rozdíl je vidět už od pohledu. Většinou i ti lidé, co jsou ve Velešíně, tak jsou i takoví... jako víc spolupracují. Ale tam je to prostě dáno tím, že se tam musí dodržovat ten řád, o kterém si všichni můžeme myslet svoje“. (institucionální aktér) Právě pravidla přísnější než na internátu jsou důvodem dobrého stavu okolí bytových domů a dobrého jména mezi některými potenciálními ubytovanými a některými úředníky, kdy ale každá mince má dvě strany: „*má tam pravidla fakt tvrdě za hranici základních lidských práv a taky se s tím nedá nic udělat. Naopak to vlastně v očích města platí za slušné nájemní bydlení, což je katastrofa ale to je jiný příběh“*(institucionální aktér). Zároveň bytové domy koexistují se svojí okolní zástavbou již řadu let: „*jasně. Ale já myslím, že docela dobrý s těma lidma [v okolní zástavbě]. Oni si na to zvykli a hlavně on je drží šéf docela zkrátka, takže opravdu musí mít kolem uklízino, kyticčky a zalévat si to musí tady kolem aby ti lidi nemohli poukazovat na to že u [pana majitele] bydlí ...ten bydlí u [pana majitele], ten dělá bordel, takže ... jo, aby nemohli nic okolo říkat, takže teďko si myslím že je to celkem v klidu.“* (recepční domů).

V porovnání s jinými městy má Velešín relativně „bezproblémovou“ lokalitu s vyšší koncentrací osob ohrožených sociálním vyloučením. Jak už bylo zmíněno, obyvatelé z důvodu udržení si bydlení v objektech ve Strahovské ulici dodržují přísná pravidla, takže domy i jejich okolí nepůsobí v okolní zástavbě nijak disharmonicky. Nicméně pověst lokality není dobrá, což dokládají i výše zmíněné petice. „*A ten problém? No já to vidím v tom, že to je prostě odtržená lokalita ... Aspoň část jich nějak vtáhnout do toho života ve městě... Jestli to ale vůbec jde. Jestli budou chtít. A pokud jo, tak jak to udělat...a ještě by možná bylo skvělé, kdyby se nějak podařilo ... možnost možná nějaké mediace nebo najítí nějakého společného zájmu, aby se nějak smířily ty zájmy toho města s jeho [majitele bytových domů] zájmy. Nebo se tam našel nějaký pěkný překryv, kde bychom se mohli setkat, aniž by on to bral jako ohrožení nebo jako že mu někdo kazí jeho svobodné podnikání“* (starosta Velešína).

8.1.3. Kaplice

Kaplice jakožto obec v příhraničním regionu se v minulosti potýkala s fenoménem prostituce, který je ale relevantními aktéry hodnocen jako minulost: „Heleďte se, prostituce, o tom už snad nebudem ani mluvit, ta už několik let už vlastně je tak na ústupu tady [...]ta prostituce se podařila nějakým způsobem dostat do kolejí, byť se nevymýtí ... Samozřejmě co se týče drog, nebudu si nalhávat nebo nebudu si, nejsem tak naivní, abych si myslel, že tady drogy nejsou, to je blbost. Určitě tady je tráva, jsou tady nějaký drogy, ale to je oblast, který se věnuje především kriminální policie, která to vlastně nějaká rozplétá, která tyto věci řeší[...]js drogama, ale to je taková věc, že oni odchytí dejme tomu někoho nebo zavřou dva, tři lidi, ale další dva, tři vstanou nový, jak se říká a ty je vlastně nějak tak nahradí. Takže říkám znovu, nevybočujeme tady z toho normálního průměru, ktorej je asi všude jinde. „(PČR). Stav veřejného pořádku se ve Kaplici vyvíjí v čase a s ním i opatření na něj navázaná: „Dřív tady byl problém třeba s hernama, jo což se vlastně vyřešilo vyhláškou na omezení provozní doby tady těch heren a pak vlastně byly herny úplně zakázaný, jo což tady funguje“ (MP). V minulosti byla zřízena jedna pozice APK, nyní se v projektu nepokračuje.

Debata o současném stavu pocitu bezpečí a společenského klima ve městě tak vždy sklouzávala k jednomu tématu a to byly ubytovny, respektive zahraniční (a jiní nekapličtí) zaměstnanci na nich ubytovaní a jejich životní styl a přestupky: „Jo a to vlivem alkoholu. No a pak drobný krádeže tady v těch obchodech, jo restauracích. Jinak, to je zatím taková největší bolest tady, jo Kaplice tady s téma ubytovnama, s téma agenturníma zaměstnancema[...]nás tady opravdu ted'kon trápí většinou ty agenturní zaměstnanci, který se sem vrátili a je to většinou občanský soužití“ (MP). Právě obvykle genderově homogenní skupiny cizinců byly častým tématem: „Když to řeknu, prostě lidí vidí prostě cizince, když to řeknu škaredě jakoby jiné pleti a automaticky z toho udělaj, že z toho bůhví co musí bejt to ... zatím tu nějaký zásadní velký problém nemáme, ale lidi jakoby to vnímaj jako lidi to vnímaj jako nekomfortně, když to řeknu asi takhle kulantně“ (institucionální aktér).

Žádné z ubytovacích zařízení ale není hodnoceno jako významně odlišné od ostatních: „v tuhle chvíli jako tady žádnou sociálně vyloučenou lokalitu vyloženě nevnímám“ (institucionální aktér). Stejnou funkci vykonávají i jednotlivé byty rozseté v bytové zástavbě Kaplicka: „dneska už ty agenturní pracovníci nejsou jenom po těchle ubytovnách, ale jsou i v bytech, který vlastně máte po sídlištích, kde třeba někdo má byt, takže ho pronajme a máte v bytě třeba šest lidí ubytovanejch ve tři jedna. Takže takto to funguje no, ale nedá se říct... tím, že tady ty osoby bydlí, že by se snížila ta bezpečnost pro ty spoluobčany“ (PČR).

Situace je tak ve srovnání s obcemi s vyloučenými ulicemi či domy o poznání klidnější, některými aktéry z PČR a MP označená za spíše standardní: „Asi se to nevymyká, Kaplice je specifická tím, že tady je řada zahraničních pracovníků, někdy bejvá úsměvný a někdy se tu stane, že se tu poperou mezi sebou zahraniční pracovníci, někdy se poperou s Čechama, jo pak tady bejvá takový třenice, že cizinci nám tu mlátí naše lidi a když potom jdete do důsledku, tak zjistíte, že ožralý Češi pokřikovali na Rumuny, že jim berou práci a přitom ty Češi jsou dlouhodobě nezaměstnaní a v podnapilým stavu si rozbijou, jak se říká, čumáky, jo vzájemně. Nebo Češi napadnou, oni zase se vrátí a napadnou je, ale není to tak, že by to bylo až nějaký způsobem jinak, jo. Ano, stane se to jako všude jinde, že prostě si daj po papuli, ale že by to bylo nějak hodně často, nebo to [ne]...“ (PČR)

9. Ne/Zaměstnanost a nepojistné sociální dávky – Kaplicko

V Jihočeském kraji je registrovaná nezaměstnanost jedna z nejnižších v České republice. K 31.10.2020²³ nejnižší podíl nezaměstnaných osob ve věku 15 – 64 let (dále také „podíl nezaměstnaných“) vykazoval kraj Pardubický (2,48 %) hned za ním následoval Jihočeský kraj (2,66 %). Naproti tomu nejhůře na tom byly kraje Moravskoslezský (5,28 %) a Ústecký (5,23 %).

Na úrovni okresů byly k 31. 10. 2020 v rámci Jihočeského kraje patrné výraznější rozdíly. Nejmenší podíl nezaměstnaných měly okresy Jindřichův Hradec (1,87 %) a Písek (1,99 %), zatímco nejvyšší nezaměstnanost vykazuje právě okres Český Krumlov (3,95 %), po něm následuje okres Tábor (3,00 %)²⁴. Pro srovnání je uvedena i následující tabulka:

Tabulka 6 - Zaměstnanost na Kaplicku SRPEN 2020²⁵

	Uchazeči o zaměstnání	Podíl nezaměstnaných osob (v %)	Volná pracovní místa
Benešov nad Černou	36	3,4	217
Kaplice	169	3,3	824
Velešín	95	3,2	81
Okres Český Krumlov	1 793	4,2	3 635
Jihočeský kraj	12 384	2,8	~16 000
ČR	279 078	3,8	~340 800

Zdroj: Portál MPSV

Z další tabulky je možné vyčíst distribuci vybraných sociálních dávek na území ORP Kaplice, jedná se především o dávky pomoci v hmotné nouzi a o příspěvek na bydlení. Z údajů v tabulce je patrné, že v některých lokalitách je vyšší koncentrace příjemců těchto dávek. V případě Benešova nad Černou se jedná o objekt č. p. 353 a v případě Velešína se jedná o objekty na ulici Strahovská.

²³ <https://www.czso.cz/csu/xc/mapa-podil-kraje>

²⁴ <https://www.czso.cz/csu/xc/podil-mapa-okresy>

²⁵ Zdroj: <https://www.mpsv.cz/web/cz> (staženo září 2020)

Tabulka 7 - Příjemci vybraných dávek za SRPEN 2020 na území ORP Kaplice

		PnŽ	DnB	PnB	MOP
Celkem za ORP Kaplice		160	102	169	21
Kaplice		32	19	*	*
z toho	Bělídlo 669	2	3	*	*
	Českobudějovická 268	8	7	*	*
	Gen. Fanty	4	4	*	*
Mostky 27		10	10	*	*
Kaplice nádraží		11	7	*	*
z toho	Kaplice nádraží 76	9	7	*	*
Malonty		3	2	*	*
Pohorská ves		6	2	*	*
Rožmitál na Šumavě		3	2	*	*
Benešov nad Černou		31	21	*	*
z toho	Benešov nad Černou 353	24	18	*	*
Velešín		49	35	*	*
z toho	Strahovská 296 a 673	40	31	45	*
	U Hřiště 354	2	1	4	*

* údaj nebyl poskytnut

Zdroj: KoP ÚP ČR Kaplice

Vývoj zadluženosti se ve sledovaných obcích liší. Zatímco v Benešově nad Černou odpovídá trendu vývoje tohoto fenoménu v mnoha obcích České republiky - to znamená, že zadlužení obyvatel se zvyšovalo a rostl také počet osob v exekuci. V Kaplici a ve Velešíně došlo mezi roky 2017 a 2019 k poklesu počtu osob v exekuci i ke snížení podílu osob v exekuci. V případě Velešína však došlo k nárůstu celkového počtu exekucí a ke zvýšení průměrného počtu exekucí na osobu. Ve všech sledovaných obcích vzrostl podíl osob v exekuci starších 65 let. Data za rok 2020 nejsou ještě k dispozici, lze však předpokládat, že se kvůli opatřením proti šíření koronaviru a ekonomickým dopadům souvisejícím s epidemií míra zadluženosti zvýšila a přibývají osoby potýkající se s problémem splácet závazky²⁶.

Podle údajů z Mapy exekucí²⁷ byl v roce 2019 v Benešově nad Černou podíl obyvatel v exekuci 15,7 %, což je zhruba o 7 p. b. více než činil celorepublikový průměr, jenž dosahoval hodnoty

²⁶ Viz např: report z longitudinálního výzkumu PAQ Život během pandemie – ekonomické dopady a distanční vzdělávání, dostupné z <https://drive.google.com/file/d/1xiYSzGcptexPnACF3CiEVqMI3bfZwssm/view>, zobrazeno 1. 12. 2020

²⁷ <http://mapaexekuci.cz/>, zobrazeno 1. 12. 2020

8,7 %. V exekuci bylo 182 obyvatel města a celkový počet exekucí dosáhl čísla 962. V Kaplici byl podíl obyvatel v exekuci 9,6 %, což je zhruba o 0,9 p. b. více než činil celorepublikový průměr. V exekuci bylo 573 obyvatel města a celkový počet exekucí dosáhl čísla 3 890. Ve Velešíně činil podíl obyvatel v exekuci 8,8 %, což je srovnatelné s celorepublikovým průměrem. V exekuci bylo 294 obyvatel města a celkový počet exekucí dosáhl čísla 2 001. Souhrnný přehled těchto údajů nabízí následující tabulka.

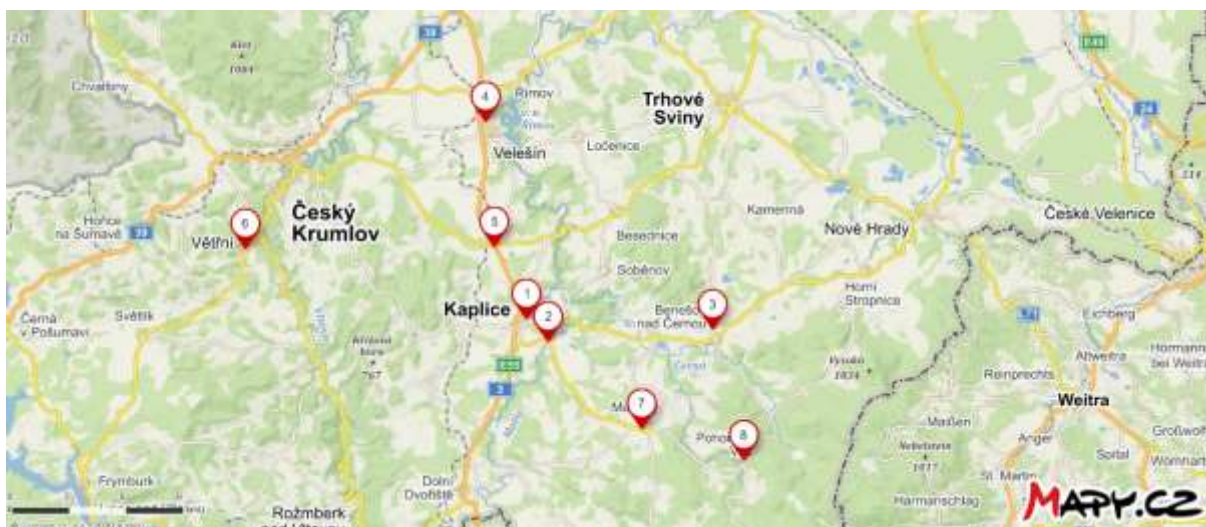
Tabulka 8 – Přehled údajů o osobách v exekuci ve sledovaných obcích (za roky 2017 a 2019)

	Benešov nad Černou		Kaplice		Velešín	
	2017	2019	2017	2019	2017	2019
Počet osob starších 15 let	1161	1161	5961	5961	3324	3324
Počet osob v exekuci	178	182	684	573	306	294
Podíl osob v exekuci (%)	15,3	15,7	11,5	9,6	9,2	8,8
Celkový počet exekucí	839	962	4242	3890	1658	2001
Průměrný počet exekucí na osobu	4,7	5,3	6,2	6,8	5,4	6,8
Podíl dětí a mladistvých (%)	1	1	4	0	1	*
Podíl osob starších 65 let (%)	5	7	6	7	6	8

* data nejsou k dispozici

Zdroj: Mapa exekucí

10. Migrace osob ohrožených sociálním vyloučením

Obrázek 36 – aktéry rozhovorů nejčastěji jmenované obce ve vztahu k sociálnímu vyloučení na Kaplicku

Ztížený přístup ke kvalitnímu bydlení je jedním z nejzávažnějších projevů sociálního vyloučení. Bytové podmínky osob ohrožených sociálním vyloučením jsou výrazně horší, než je běžný standard. Zpravidla pro ně bývá charakteristické bydlení v ne zcela obvyklých nájemních vztazích (specifické jednání majitelů orientovaných na ubytování této skupiny nájemníků), snížená kvalita bydlení (byty vykazují technické i hygienické nedostatky, jsou nedostatečně vybavené nebo jsou prostorově či symbolicky vyloučené – jde o tzv. špatné adresy) a malá šance na zlepšení bytové situace.

Osoby ohrožené sociálním vyloučením nacházejí bydlení především v nájemních bytech soukromých vlastníků pronajímajících byty za podmínek, které by byly většinou zájemců o pronájem neakceptovatelné. Trh s byty na Kaplicku a jeho okolí lze vnímat jako segmentovaný, převážná část osob ohrožených sociálním vyloučením je totiž při hledání bydlení omezena pouze na byty určitých soukromých vlastníků. Tito lidé prakticky nemají šanci dostat se do jiných bytů. Platí to zvláště pro Romy²⁸, osoby s hendikepy, lidi závislé na alkoholu a podobně. Pokud tito lidé nenajdou ani takový byt, nezbyvá nic dalšího než azylový dům nebo ubytovna: „z prvního pohledu se zdá, že ten klient jakoby je tam nějakým způsobem problémový a může si za všechno sám, ale pak jako je třeba takový chudák, který prostě je pod vlivem toho svého osudu tam vržený a vlastně se z toho nemůže dostat, protože protože... Je to složité.“ (institucionální aktér) **Významné množství osob často cirkuluje** po zbytek života už pouze **mezi různými substandardními typy ubytování**:

²⁸ Významným limitem získání pronájmu na běžném trhu s byty je velká neochota majitelů pronajímat byty Romům.

„... pokud někdo se mu [majiteli bytových domů ve Velešíně] znelíbí, nefunguje přesně podle nastavených pravidel, tak dostane padáka. V ten okamžik hledá bydlení jinde. O stupeň níž jsou tady kaplické ubytovny [...] A v okamžiku, kdy i tady klienti nesplňují požadavky na vhodného ubytovaného nebo udělají si mejdan nebo něco, tak jsou vyhozeni. A ten Benešov je poslední záchytná stanice, a nejenom pro Kaplicko, pro Budějovicko, pro Krumlovsko, pro veškeré široké daleké okolí s tím, že na chvíli se tam uklidí a pak, když na ně zapomenou, tak se zase snaží vrátit jakoby tím kolečkem někam jinam. Nebo pokud se tam nastěhuje rodina, pán a paní nebo partneři, rozejdou se, hledají bydlení jinde, jako když se trochu změní složení rodiny, tak třeba dostanou druhou šanci. A ten Benešov je prostě poslední záchytná stanice“ (institucionální aktér).

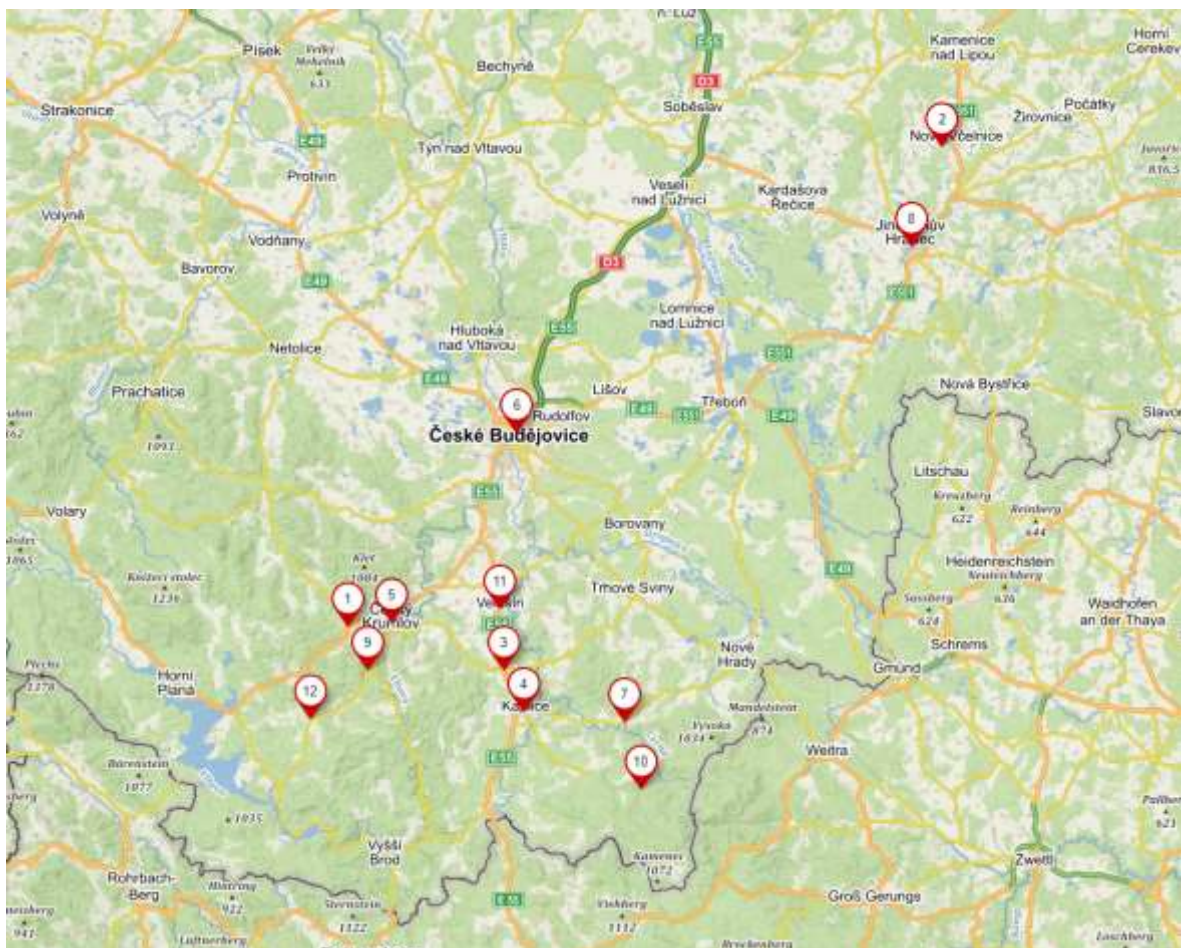
Stejně hovoří i další institucionální aktér: *„Takže úplně poslední možnost je právě Benešov. Ale před tím se ještě naskytá právě Velešín a ještě před tím je Větřní. Takže, co se dá, tak se udržuje ještě tady v Krumlově, popřípadě je to Větřní. Ale potom, když i tam mají problémy – většinou je to o dlužích, většinou je to o tom, že se jim neprodlouží nájemní smlouva -, tak jsme rádi, když potom se umožní něco ve Velešíně. A úplně poslední je právě... Tam samozřejmě ti klienti ani nechtějí jít, do toho Benešova, protože tam prostě není civilizace, je to prostě v lese, daleko od čehokoliv jiného. Takže je to taková úplně poslední možnost. My jsme za ni rádi, protože opravdu těch klientů přibývá. Takže určitá hierarchie je. [...]. Jak říkám, je to takové odbytíště celého toho našeho okresu. Tam je taková ta poslední štace, takže jsme rádi za to. A jsou tam z celého okresu Krumlov. Dokonce jsme zjistili, že tam jsou i z Prachatic, ale samozřejmě, že každé město, každý okres si to hlídá pro svoje klienty, takže nechtějí moc dávat z jiných, protože sami máme málo. Těchto míst je pořád málo[...] My jsme rádi za ni, že ji máme [...] Nám jde o to, aby ti lidé byli ubytovaní. A jí jde o to, aby tam ty lidi měla.“ (Institucionální aktér). Významnou roli tak v celém procesu hrají i státní instituce: *„zjišťovali jsme, že problematické rodiny z Větřínska a Krumlovska najednou se ocitli na Titaniku. A byli to i moji dlouholetí klienti z Krumlova, který se najednou ocitli na Titaniku a tak jsme se jako domnívali, že ty nejproblémovatější úřad práce v Krumlově vyšoupnul, řekl „Nedostanete nic.“ a najednou se objevili v Titaniku“ (NNO).**

10.1. Migrační trajektorie obyvatel sledovaných objektů

Na základě odpovědí respondentů v rámci dotazníkového šetření mezi obyvateli „Titaniku“ v Benešově nad Černou a objektů na ulici Strahovská ve Velešíně je možné identifikovat, které obce jsou součástí migračních trajektorií sociálně vyloučených osob na Kaplicku. Respondenti byli vyzváni k vyjmenování obcí, kde žili v posledních 10 letech²⁹. Převážná většina respondentů se stěhovala hlavně v rámci okresu Český Krumlov, případně jihočeského regionu. Z jiných částí České republiky se do sledovaných objektů přistěhovalo minimum dotázaných.

10.1.1. Benešov – objekt 353

V případě ubytovaných na „Titaniku“ byly jmenovány obce: Benešov nad Černou, Kaplice, Kaplice – nádraží, Pohorská Ves, Velešín, Český Krumlov, Kájov, Větrník, Světlík, České Budějovice, Jindřichův Hradec, Karlov. Na následujících obrázcích nejsou zaznamenány dvě odpovědi udávající nikoli obec ale stát, a to Vietnam a Německo.

Obrázek 37 - místa předchozích bydlišť obyvatel "Titaniku"

²⁹ Každá obec v této kapitole byla jmenována alespoň jednou, vícečetné jmenování stejné obce není zaznamenáno.

Obrázek 33 - místa předchozích bydlíšť obyvatel "Titaniku"

Součástí dotazníku byl i **důvod odchodu** z předchozího bydlení, zaznamenané odpovědi byly:

„musela byt opustit“

„po smrti muže neshody s jeho rodinou“

„nový majitel je vyhodil“

„za rodinou“

„byl vyhozen“

Poslední otázka dotazníku se týkala toho, **jak se o tomto místě dozvěděli**:

„přes sociálku“

„bratr sehnal“

„od příbuzných“

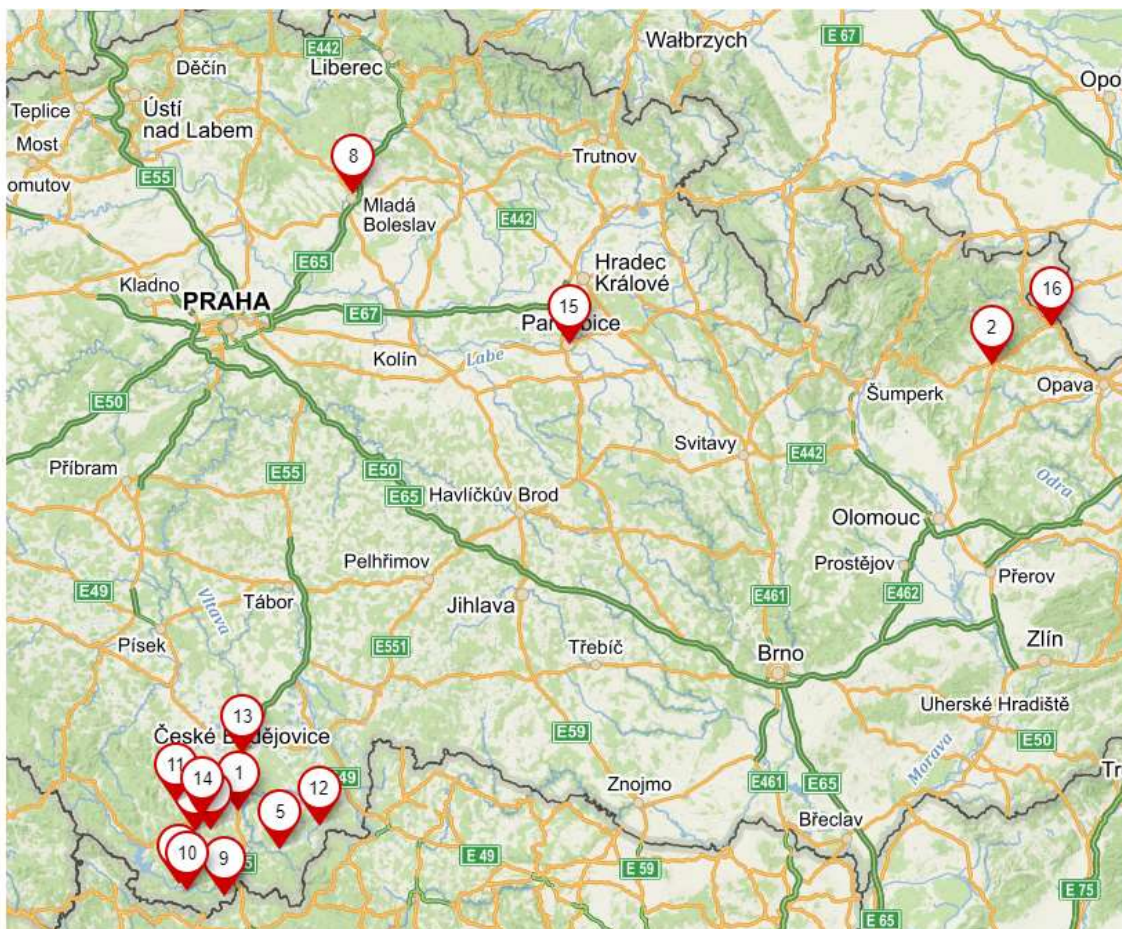
„od známých dostala číslo na paní [majitelku]“

„přes sociálku“

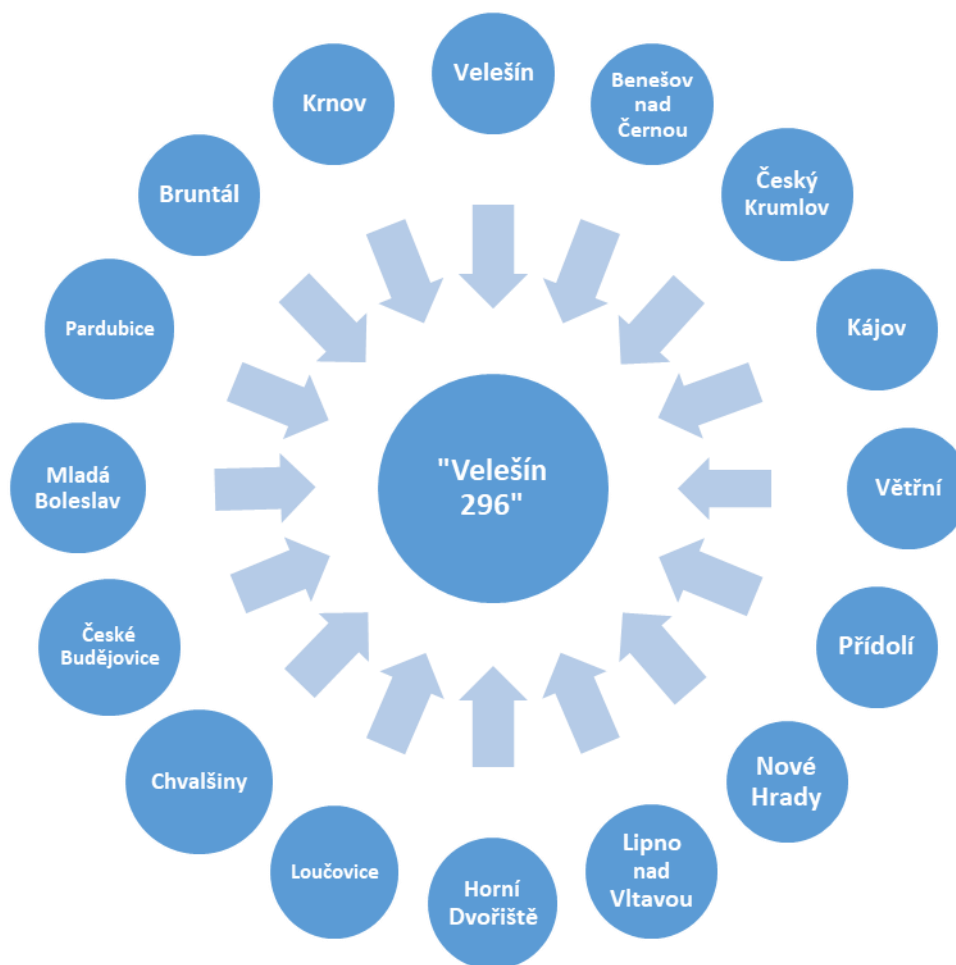
„někdo z obecního úřadu ve Velešíně mi dal kontakt“

10.1.2. Velešín Žlutý – objekt 296

V případě ubytovaných v objektu čp. 296 (žlutý) byly jmenovány tyto obce, kde předtím ubytování žili: Velešín, Benešov nad Černou, Český Krumlov, Kájov, Větrní, Přídolí, Nové Hrady, Lipno nad Vltavou, Horní Dvořiště, Loučovice, Chvalšiny, České Budějovice, Mladá Boleslav, Pardubice, Bruntál, Krnov. Na následujících obrázcích není vyjádřena odpověď „Anlie“.

Obrázek 34 - místa předchozích bydlíšť obyvatel domu č.p. 296

Obrázek 35 - místa předchozích bydlišť obyvatel domu č.p. 296

Jako **důvody odchodu** z předchozího bydlení byly uvedeny:

„rozchod s manželem“

„bydlela u rodičů“

„kvůli dceři“

„předchozí ubytovna zrušena“

„kvůli dětem“

„ukradli mi peníze na nájem a majitel mě vyhodil když sem neměl na nájem“

„myslel sem že si že to bude lepší“

„hendikepovaný“

„skončila práce a neprodloužili smlouvu“

„vysoký nájem“

„zdravotní problémy/rakovina“

„propuštění z práce v době korony“

„chtěli do ubytovny za známou“

„chtěla bydlet s druhem“

„hrozná podmínky“

„nedohodl se s majitelem“

Na dotaz **jak se o tomto místě dozvěděli**, respondenti odpověděli:

„od dcery“

„znala z dříve“

„moravská sociálka doporučila kontakt“

„přes dceru“

„[konkrétní úředník] na úřadě soc. odboru“

„kamarádka“

„ÚP“

„kamarád psal žádost do domova důchodců“

„už tu dříve bydlela“

„od matky“

„od známých“

„pochází z Velešína“

„od známé“

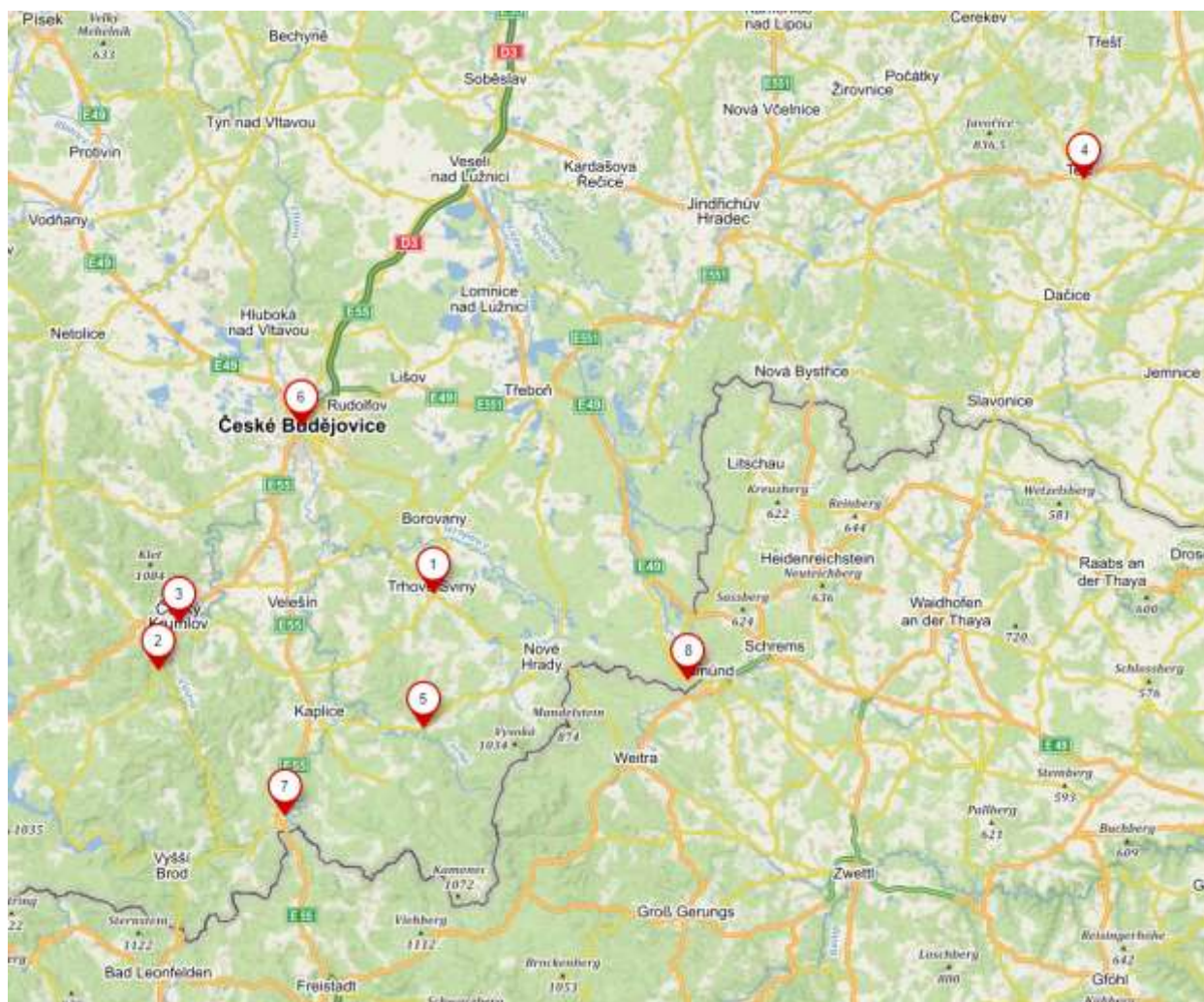
„zeptala se majitele“

„od příbuzných“

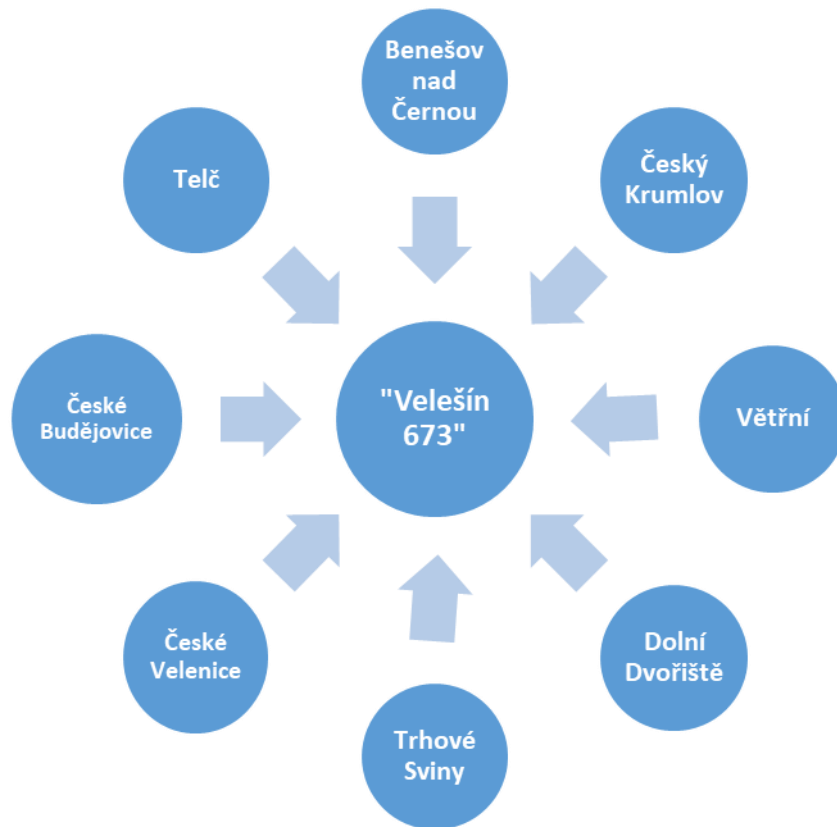
„zkoušel volat ale měl psa tak na poprvé nešel bydlet“

10.1.3. Velešín Šedivý – objekt 673

V případě ubytovaných v objektu čp. 673 (šedivý) byly jmenovány tyto obce, kde předtím ubytování žili: Benešov nad Černou, Český Krumlov, Větřní, Dolní Dvořiště, Trhové Sviny, České Velenice, České Budějovice, Telč. Žádný z respondentů neuvedl jiný stát. Následující obrázky nabízejí přehled obcí, jež zahrnují migrační trajektorie těchto respondentů.

Obrázek 36 - místa předchozích bydlišť obyvatel domu č.p. 673

Obrázek 37 - místa předchozích bydlišť obyvatel domu č.p. 673

Jako **důvody odchodu** z předchozího bydlení byly uvedeny:

„Nevyhovující bydlení“

„plíseň v bytě“

„majitel prodal byt“

„mafíáni nám vzali dům“

„konflikt s manželem“

„povodeň zrušila ubytovnu kde měl práci a bydlení“

Na dotaz **jak se o tomto místě dozvěděli**, respondenti odpověděli:

„od známých“

„od kamaráda“

„internet“

„přes kamarády“

„ÚP Kaplice“

11. Síť sociálních a zdravotních služeb v regionu a problematika nedostatečného pokrytí potřeb cílových skupin

Odbor sociálních věcí a péče Kaplice má ze zákona na starost širokou paletu sociálních služeb, které se týkají bezplatného poradenství, zastupování nesamostatných občanů, realizování činnosti sociální práce vedoucí k sociálnímu začleňování osob, zjišťuje potřebu poskytnutí sociální péče ve zdravotnických zařízeních, poskytuje pomoc osobám, propuštěným z výkonu trestu odnětí svobody v rámci výkonu agendy kurátora pro dospělé. Dále též vykonává činnosti sociální práce ve vztahu k osobám v hmotné nouzi, aktivně vyhledává osoby ohrožené hmotnou nouzí nebo se v ní nacházející, kdy dále jejich situaci ve shodě s ohroženou osobou/osobami a shodě s dalšími orgány pomoci vyhledává nejlepší možný formát pomoci. V neposlední řadě vede Standardizovaný záznam sociálního pracovníka, zajišťuje výrobu a prodej lékařských předpisů označených modrým pruhem, vykonává činnosti spojené s funkcí veřejného opatrovníka, provádí sociální šetření vyžádaná příslušným soudem ve věci nalezení možné osoby vhodné k ustanovení do funkce opatrovníka pro osoby s omezenou svéprávností, vydává speciální označení vozidel pro osoby, kterým byly přiznány mimořádné výhody II. a III. stupně (průkazy ZTP a ZTP/P), zajišťuje agendu zvláštního příjemce dávek důchodového pojištění, zajišťuje pohřbení osob, pro něž žádná osoba nesjedнала pohřbení nebo nebyla zjištěna jejich totožnost či v rámci agendy romského poradce sleduje situaci romských komunit v regionu, udržuje kontakty, rozvíjí spolupráci, podílí se na integračních postupech a aktivitách.

To vše vykonáváno čtyřmi osobami na pozicích vedoucí odboru, terénní pracovník a dvě sociální pracovnice. Překryv zkoumaných lokalit a práce terénního pracovníka je velice významný, neboť při dotazu kolik procent pracovního času respondent věnuje zkoumaným lokalitám, tak odpověděl: „*Co se týká jakoby Velešína a Benešova, pokud budeme mluvit i o těch ubytovnách, tak si myslím, že takových sedmdesát procent, že by to bylo - když vezmu v potaz, že právě jsem i ten kurátor pro dospělé, že i tohle to je moje náplň práce [...] Nedokážu asi úplně přesně říct. Ale určitě je to většina. Většina těch klientů je buď z Benešova nebo z Velešína, konkrétně dokonce i z těch ubytoven, z té Strahovské nebo z toho objektu v Benešově nad Černou, té tři pět trojky. Je to určitě většina – sedmdesát osmdesát procent.*“ (Terénní pracovník/kurátor dospělých).

Významným poskytovatelem sociálních služeb na Kaplicku je dále **Charita Kaplice**, která zajišťuje nízkoprahová zařízení pro děti a mládež jak v Kaplici, tak ve Velešíně³⁰. V Kaplici je to Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Depo a ve Velešíně Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Molo, která cílí na děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené společensky

³⁰ V minulosti existoval nízkoprahový klub i v Benešově nad Černou

nežádoucími jevy. Charita Kaplice poskytuje ještě další služby: Charitní pečovatelskou službu ve Velešíně (v těsné blízkosti bytových domů na ulici Strahovská), která vykonává terénní pečovatelskou službu a Sociální rehabilitaci Tolerance v Kaplici, jejíž cílovou skupinou jsou osoby s chronickým duševním onemocněním, mentálním, zdravotním či kombinovaným postižením. Další pobočky mají v Blansku a Dolním Dvořišti ale terénní pečovatelská služba zajíždí i do obcí v okolí. Na pečovatelskou službu mají aktuálně osm úvazků.

Dalším významným poskytovatelem ambulantních sociálních služeb pro širší region je **ICOS Český Krumlov**, který realizuje celou paletu sociálních služeb: *Odborně sociální poradenství*, což má ICOS jako registrovanou službu na ORP Český Krumlov. Další registrovanou službou je *osobní asistence*, ta je pro celé ORP Kaplice. Přítomnost seniorů, jakožto cílové skupiny, v objektu 353 na Benešově nad Černou nebyla do nedávna IKOSU známa: „*Vůbec se podle mě neřeší Benešov, což je pro nás velká novinka tím, že jsme se dozvěděli, že tam teďka jako jsou v Titaniku seniori, nikdy jsme to nevěděli*“ (sociální pracovník). Další službou je *sociálně aktivizační služba (SAS)*, která má klienty jak v Benešově nad Černou, tak ve Velešíně a Kaplici.

Ledax je terénní sociální a zdravotní služba, která je určena seniorům a osobám se sníženou soběstačností, jež potřebují pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o sebe sama nebo o svou domácnost.

Fokus v Kaplici poskytuje v rámci sociální rehabilitace podporu osobám s vážným duševním onemocněním při zvládnutí jejich života, zároveň se snaží vytvářet příležitosti pro jejich uplatnění ve společnosti.

Rozkoš bez rizika je nezisková organizace, která nabízí pomoc osobám v sexbyznysu na území celé České republiky. V Jihočeském kraji poskytuje terénní programy, odborné sociální poradenství a zdravotní služby, v Českých Budějovicích se nachází Poradenské centrum.

Domov pro seniory Kaplice je pobytová služba, cílovou skupinou jsou osoby se zdravotním postižením a senioři. Dolní věková hranice pro poskytnutí služby je 55 let.

Dostupnost zdravotní péče se s ohledem na velikost v jednotlivých sídlech liší, ale v každé ze zkoumaných obcí se nachází minimálně ordinace praktického lékaře: „*tady máme obvodního lékaře přímo v Benešově nad Černou, takže ordinaci jsme zachovali, tak to je dobře pro tyhle ty všechny lidi, kteří tady bydlí, že jo, že nemusí někam dojíždět daleko, o zubaře jsme teda přišli, protože tam už teda to víte sám, že to je velký problém*“ (starostka Benešov nad Černou). Z dotazníkového šetření mezi obyvateli sledovaných budov vyplynulo, že obyvatelé Titaniku využívají zejména služby praktických lékařů v Benešově nad Černou a Kaplici, v případě

specialistů pak České Budějovice či v případě zubařů i ordinaci v Kaplici. Po přestěhování do jiné obce lidé lékaře nemění, např. někteří respondenti dále navštěvují zdravotnická zařízení ve Větrní. Respondenti z objektů ve Velešíně uváděli jakožto místa nejčastějšího poskytnutí lékařské péče čtyři obce a to Velešín, Kaplici, Český Krumlov a České Budějovice.

Podle výpovědí aktérů i osob ohrožených sociálním vyloučením se jako nejvíce chybějící a poptávané ukazují být služby související s **bydlením**: *vyloženě podpůrné služby na bydlení, to tady není* (institucionální aktér) / *„Asi nejvíc chybí nějakým způsobem bydlení – takže azylové domy, případně noclehárny a tyhle věci. Ale Kaplice na druhou stranu je taková malá a hodně měst se těmto věcem vyhýbá“* (soc.prac). Zásadním problémem je nedostupnost standardního bydlení, kdy například lidé žijící v ubytovně se nemohou posunout do standardního bytu (například do sociálního bytu s podporou sociální práce) a tak se často dostávají do zacyklení ve využívání sociálních služeb a substandardního ubytování, neboť na nájemní byt s komerčním nájmem nedosáhnou, a tak nemají jinou možnost volby.

Na Kaplicku problémy se získáním standardního bydlení nejčastěji řeší sólo rodiče s dětmi, romské rodiny, nízkopříjmové rodiny s více dětmi, senioři, lidé s hendikepy jako je onemocnění, závislost na návykových látkách³¹, psychiatrická diagnóza a podobně. Často se jedná o osoby, u nichž se uvedené charakteristiky pojí ještě s nízkými příjmy a omezeným sociálním kapitálem, takže pro ně není téměř možné zajistit si bydlení na běžném trhu s byty, ale ani v sociálních či zdravotnických pobytových zařízeních. Tyto osoby byly výzkumem identifikovány jako zvláště ohrožené a zasluhující si zvýšenou péči v rámci spolupráce Agentury a zapojených obcí.

Mezi důležitá zjištění, která výzkum přinesl, patří též potřebnost řešit lepší kooperaci mezi jednotlivými aktéry sítě sociálních služeb v regionu, zejména pak předávání informací mezi organizacemi a institucemi zajišťujícími sociální práci: *„Vůbec se podle mě neřeší Benešov, což je pro nás velká novinka tím, že jsme se dozvěděli, že tam teďka jako jsou v Titaniku senioři, nikdy jsme to nevěděli“* (ICOS).

Dalším aktérem sociální sítě v regionu je katolická církev, i na ní se obrací lidé s žádostmi o ubytování, peníze, jídlo či využití hygienického zázemí fary. Místní duchovní je schopen pomoci potřebným v případě akutních problémů. *„2 x denně někdo přijde požádat o nějakou formu hmotné podpory (jídlo, šaty, peníze)“*. Dále například provozuje na vlastní náklady a bez koordinace s dalšími provozovateli potravinovou a nábytkovou banku, to vše bez profitu. Pan farář nemá vzdělání v sociálních službách, přesto tyto služby částečně supluje. Dle svých slov bývá prvním kontaktem, za kterým lidé v nouzi zajdou a i bývá prvním, kdo rozpozná duševní

³¹ Nejčastěji na alkoholu

onemocnění a doporučí následnou péči či podporu. Je také opatrovníkem některých nesvéprávných jedinců. Zároveň má významné množství jím podpořených klientů (téměř všichni) nějakou formu psychického hendikepu či nemoci. Značné množství lidí, kteří vyhledají jeho materiální pomoc, jsou jedinci z dětských domovů, což naznačuje nefunkčnost toho systému. Také on upozorňuje na problém s bydlením u některých skupin obyvatel, dále akcentuje, že chybí jakékoli chráněné bydlení.

Závažným fenoménem, jenž ve výpovědích respondentů rezonoval a na nějž je třeba rovněž upozornit, je často neřešená dluhová problematika, která je s životem v substandardním bydlení úzce spojena: „*Dokázala bych si představit, že na každé obci by byla nějaká taková [dluhová] poradna.*“ (charita).

12. Závěr

Během výzkumu se ukázalo, že mnohé osoby přesně nespádají do cílové skupiny služeb, tak jak jsou definované zákonem o sociálních službách. Proto se lze domnívat, že systém není dostačující pro poskytnutí pomoci některým z nich, respektive, že vykazuje mezery, kterými propadají určité skupiny lidí. Řadu osob s různými hendikepy není možné i při včasném podchycení umístit v systému stávajících pobytových sociálních či zdravotnických služeb. V případě Kaplicka se jedná zejména o osoby se závislostmi³², seniory, osoby s psychickými poruchami, fyzickými hendikepy, dlouhodobě nemocné³³ ale například i o rodiny s dětmi, které se ocitnou v nouzi. Rodiny v bytové nouzi jsou pak nuceny se buď rozdělit do různých azylových domů, nebo hledat ubytovnu, která je přijme. Tito lidé nejsou obvykle schopni překročit práh³⁴ do běžného nájemního bydlení, a proto končí v síti substandardního bydlení podnikatelů s chudobou. Státní instituce nebo samospráva je nejsou schopny umístit do obecního bydlení, které by mohlo být úzce propojeno se sociálními službami, a tak s pomocí různých dávek přesunují tyto skupiny obyvatel do objektů soukromých podnikatelů, jež ze současné situace profitují.

Z rozhovorů během výzkumu často vyvstávalo téma „péče“, poskytované sociálně vyloučeným osobám, žijícím v substandardních podmínkách, právě výše zmíněnými podnikateli. Ekonomický koncept majitelky objektu v Benešově s tímto způsobem poskytování pomoci mimo síť sociálních služeb pravděpodobně počítá i do budoucna, kdy se očekává intenzivní posilování tohoto jevu: *„paní majitelka [Titaniku], teda jak jsem pochopila, tak došla k názoru, že by z toho mohla udělat sociální službu, jako dům s pečovatelskou službou“* (institucionální aktér) nebo *„A ona vlastně, vím, že teďka jde za účelem tím, aby tam měla právě seniory s nějakým zdravotním postižením, aby to měla dáno, jako že tam chodí všechny sociální příspěvky k ní. Ona tím zřejmě vydělává“* (sociální služby). To má za následek zapouzdření lokality a odstříhnutí obyvatel od profesionálních a ze situace neprofitujících služeb: *„Ta paní majitelka, co tam je, funguje něco jako sociální služba samostatná. Ze sebe ji dělá. A vím, že to funguje tak, že oni jí odevzdávají všechny peníze... nebo na účet k ní chodí jejich peníze a ona s nimi hospodaří. Tím pádem jim poskytuje služby a po nás už je nechtějí.“* (soc. služby)

Současný systém vytvořený majitelkou objektu v Benešově ale nemůže existovat bez propojení s Úřady práce a dalšími institucemi, které mají se sociálním vyloučením co dočinění, proto je pro ni důležité udržovat si image starající se osoby: *„My jsme rádi třeba i za tu paní [majitelku], protože ta je schopna jim ty peníze, které jim přijdou – ony kolikrát jdou na její účet*

³² Nejčastěji na alkoholu

³³ Častý je výskyt kombinací hendikepů

³⁴ Obvykle kauce ale i například nechuť majitele pronajmout byt Romské nebo vícečetné rodině

*-, jim dává postupně. Nakupuje jim, aby si nekupovali jenom ten alkohol. Stalo se nám, že okamžitě příspěvek na živobytí rozfofrovali první den. Takže ona nám toto každý den zajišťuje: že jim každý den nakupuje, aby měli něco v té ledničce, jídlo... **Je to opravdu nadstandardní služba od ní** (institucionální aktér). Což ale rozporují jiní aktéři: „Paní [majitelka] z Benešova je velmi specifická osoba, která na všechny strany prezentuje tu svoji činnost jako sociální charitu, v podstatě že ona to dělá pro ty lidi, ale na druhou stranu je neskutečným způsobem odírá“. (Institucionální aktér)*

Majitelka působí například i jako rozhodce v situacích, které by měla řešit policie: „tam vlastně je ten problém, co se týče tady ty ubytovny. On by samozřejmě nemusel bejt, pokud by paní Mročková byla trošku přístupnější a chtěla spolupracovat, nevím, jak s ostatními, ale s námi to má, to je tak, že oni většinou když se něco semele, tak napřed volají paní Mročkovy a teprve ona se rozhodne, jestli se zavolá policie“ (PČR), což je opět deformace systému do podoby, která nemá v občanské společnosti existovat. V případě Benešova nad Černou by měl být ze strany ASZ kladen důraz na zlepšení komunikace mezi majitelkou objektu 353 a samosprávou obce.

Přestože objekty na ulici Strahovská ve Velešíně jsou v dobrém technickém stavu, nevykazují zhoršení hygienických podmínek v domech ani v jejich okolí, tak se i zde vyskytují sociálně vyloučené osoby nebo osoby sociálním vyloučením ohrožené, kterým je potřeba věnovat pozornost z hlediska poskytování sociálních služeb. Jedná se jak o rodiny s dětmi, tak osoby se sníženou soběstačností a další skupiny, jejichž potřeby nejsou dostatečně saturovány. Zejména jde o potřeby spojené s nalezením a udržením standardního a stabilního bydlení. Z rozhovorů vyplynulo, že OSPOD neshledává bydlení v těchto objektech vhodným pro děti zejména z důvodu vysoké koncentrace osob v nepříznivé finanční a sociální situaci. Vzhledem k tomu, že budovy nejsou bezbariérové, není bydlení zde vhodné ani pro lidi s fyzickým postižením. Samospráva si problém koncentrace osob ohrožených sociálním vyloučením uvědomuje. Starosta však v rozhovoru vyslovil obavu, že by domácnosti, jež z objektu odešly například do sociálního bytu, byly stejně nahrazeny novými nájemci v obdobné životní situaci a jejich koncentrace v lokalitě by se tak stejně nesnížila. ASZ by měla samosprávu informovat o systému prostupného bydlení, včetně poskytnutí příkladů dobré praxe a podpořit komunikaci mezi majitelem objektů a samosprávou.

Nedostatky současné situace bydlení osob ohrožených sociálním vyloučením na Kaplicku by mohly být částečně zmírněny například prostřednictvím podpory vzniku sociálního bydlení, pobytových služeb pro specifické cílové skupiny (nesoběstačné osoby, vícečlenné rodiny), které nynějším systémem propadají do ubytoven, dále i koordinací a dostatečným financováním sociálních služeb prováděných odborníky. Zároveň je nutné nespokojit se současným stavem jako s nejmenším z možných zel, ale hledat cesty, jak docílit co

nejhumánnějšího a zároveň ekonomicky efektivního modelu, který je schopen se úspěšně postarat i o osoby, jež přesně neodpovídají cílovým skupinám poskytovaných služeb a jako takovým se jim nedostává potřebné pomoci.

13. Zdroje a literatura

- Český statistický úřad. *Statistický lexikon*. Dostupné online: www.czso.cz. Staženo září 2020.
- Lang, P. & Matoušek, R. 2020. *Metodika pro posouzení míry a rozsahu sociálního vyloučení v území*. Praha: MMR, Odbor pro sociální začleňování
- Čada, K. 2015. *Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR* [online]. Praha: GAC spol. s ro . <https://www.esfcr.cz/mapa-svl-2015/www/index.html>

13.1. Internetové odkazy

- Mapa exekucí: <http://mapaexekuci.cz/>
- Mapa kriminality: <https://www.mapakriminality.cz/>
- Mapy.cz
- Googlemaps.com
- https://ceskokrumlovsky.denik.cz/zpravy_region/v-nekdejsim-kulturnim-dome-vznika-raj20100225.html
- <https://www.mpsv.cz/web/cz>

14. Příloha – Nepojistné dávky a uchazeči o zaměstnání (červen, červenec 2020)

14.1. Benešov nad Černou

Příspěvek na živobytí (data za červenec 2020)	
Počet příjemců celkem	14
Počet SPO celkem	19
Počet vyplacených dávek v roce 2017	170
Počet vyplacených dávek v roce 2018	145
Počet vyplacených dávek v roce 2019	135
Počet vyplacených dávek v roce 2020 od ledna do června	72
Ulice s 5 a více příjemci	**

DOPLATEK NA BYDLENÍ (data za červen 2020)	
Počet příjemců celkem	9
z toho v ubytovacím zařízení	1 až 5
Počet SPO celkem	13
z toho v ubytovacím zařízení celkem	1 až 5
z toho v ubytovacím zařízení - nezaop. děti	0
Počet vyplacených dávek v 6/2020	7
Vyplacená suma v 6/2020 celkem (v tis. Kč)	28,8
z toho ubytovací zařízení (v tis. Kč)	0,0
Ulice s 5 a více příjemci	**

Příspěvek na bydlení	
počet vyplacených příspěvků v 6/2020	7
průměrná výše příspěvků vyplacených v 6/2020 (v Kč)	3 672
počet společně posuzovaných osob za 6/2019	12

Příspěvek na péči	
Počet vyplacených příspěvků v 6/2020	36

		Počet uchazečů o zaměstnání				
		k 30. 6. 2019	k 30. 9. 2019	k 31. 12. 2019	k 31. 3. 2020	k 30. 6. 2020
Počet uchazečů o zaměstnání celkem		13	20	32	49	46
z toho v evidenci	6 a více měsíců	4	5	5	10	18
	12 a více měsíců	3	2	3	4	5

14.2. Velešín

Příspěvek na živobytí (data za červenec 2020)	
Počet příjemců celkem	42
Počet SPO celkem	61
Počet vyplacených dávek v roce 2017	759
Počet vyplacených dávek v roce 2018	571
Počet vyplacených dávek v roce 2019	376
Počet vyplacených dávek v roce 2020 od ledna do června	182
Ulice s 5 a více příjemci	Strahovská (40)

DOPLATEK NA BYDLENÍ (data za červen 2020)	
Počet příjemců celkem	32
z toho v ubytovacím zařízení	1 až 5
Počet SPO celkem	55
z toho v ubytovacím zařízení celkem	1 až 5
z toho v ubytovacím zařízení - nezaop. děti	0
Počet vyplacených dávek v 6/2020	22
Vyplacená suma v 6/2020 celkem (v tis. Kč)	62,9
z toho ubytovací zařízení (v tis. Kč)	10,2
Ulice s 5 a více příjemci	Strahovská - 25

Příspěvek na bydlení	
počet vyplacených příspěvků v 6/2020	100
průměrná výše příspěvků vyplacených v 6/2020 (v Kč)	3 673
počet společně posuzovaných osob za 6/2019	190

Příspěvek na péči	
Počet vyplacených příspěvků v 6/2020	130

		Počet uchazečů o zaměstnání				
		k 30. 6. 2019	k 30. 9. 2019	k 31. 12. 2019	k 31. 3. 2020	k 30. 6. 2020
Počet uchazečů o zaměstnání celkem		63	67	77	87	94
z toho v evidenci	6 a více měsíců	25	25	27	29	40
	12 a více měsíců	14	17	16	14	19

14.3. Kaplice

Příspěvek na živobytí (data za červenec 2020)	
Počet příjemců celkem	52
Počet SPO celkem	100
Počet vyplacených dávek v roce 2017	514
Počet vyplacených dávek v roce 2018	518
Počet vyplacených dávek v roce 2019	549
Počet vyplacených dávek v roce 2020 od ledna do června	312
Ulice s 5 a více příjemci	Náměstí (14)

DOPLATEK NA BYDLENÍ (data za červen 2020)	
Počet příjemců celkem	25
z toho v ubytovacím zařízení	8
Počet SPO celkem	33
z toho v ubytovacím zařízení celkem	10
z toho v ubytovacím zařízení - nezaop. děti	0
Počet vyplacených dávek v 6/2020	24
Vyplacená suma v 6/2020 celkem (v tis. Kč)	99,3
z toho ubytovací zařízení (v tis. Kč)	27,7
Ulice s 5 a více příjemci	Náměstí - 10

Příspěvek na bydlení	
počet vyplacených příspěvků v 6/2020	82
průměrná výše příspěvků vyplacených v 6/2020 (v Kč)	3 512
počet společně posuzovaných osob za 6/2019	172

Příspěvek na péči	
Počet vyplacených příspěvků v 6/2020	203

		Počet uchazečů o zaměstnání				
		k 30. 6. 2019	k 30. 9. 2019	k 31. 12. 2019	k 31. 3. 2020	k 30. 6. 2020
Počet uchazečů o zaměstnání celkem		95	99	123	165	171
z toho v evidenci	6 a více měsíců	40	36	31	41	60
	12 a více měsíců	23	23	19	19	25